



Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Tia Vähäsarja

”Yhteiskunta, jota määrittelee vapaus ja kannattelee rakkaus”

Muutoksen diskurssit ja retoriset keinot Feministisen
puolueen poliittisissa ohjelmissa

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Organisaatioiden viestinnän pro gradu -tutkielma
Viestinnän monialainen maisteriohjelma

Vaasa 2020

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Tia Vähäsarja		
Tutkielman nimi:	”Yhteiskunta, jota määrittelee vapaus ja kannattelee rakkaus”: Muutoksen diskurssit ja retoriset keinot Feministisen puolueen poliittisissa ohjelmissa		
Tutkinto:	Viestinnän monialainen maisterikoulutusohjelma		
Oppiaine:	Organisaatioiden viestintä		
Työn ohjaaja:	Heidi Hirsto		
Valmistumisvuosi:	2020	Sivumäärä:	73

TIIVISTELMÄ:

Viime aikoina feminismi ja jopa intersektionaalinen feminismi ovat nousseet suomalaisessa politiikassa valtavirtaan. Tämän tutkimuksen tavoite on selvittää, millaisin keinoin Feministinen puolue pyrkii vakuuttamaan yleisönsä siitä, että Suomessa tarvitaan feminististä puoluetta ja politiikkaa. Tutkimuksessa selvitetään, millaisia diskursseja Feministisen puolueen poliittisissa ohjelmissa on, ja millaisia retorisia keinoja ohjelmissa käytetään. Tutkimuksen aineisto koostuu Feministisen puolueen neljästä poliittisesta ohjelmasta vuosilta 2016–2019. Mukana on yleisohjelma, kuntavaaliohjelma, eduskuntavaaliohjelma sekä eurovaaliohjelma. Tutkimusmenetelmä on retorinen diskurssianalyysi. Teoreettinen viitekehys on suomalaiseen yhteiskuntatieteeseen omaksuttu diskurssianalyysin suuntaus, joka on muotoutunut vuorovaikutuksessa iso-britannialaisen tradition kanssa.

Tulokset osoittavat, että selkeimmät diskurssit aineistossa ovat muutokseen liittyviä diskursseja. Aineistossa kritisoidaan nykytilaa ja sitä, millaista politiikkaa tällä hetkellä tehdään. Uusi puolue esitetään vaihtoehtona ja vastauksena niihin ongelmiin, joita aiemmin ei ole osattu ratkaista, kuten syrjintä ja epätasa-arvo. Feministinen puolue on siis muutoksen mahdollistaja. Muutos saadaan aikaan purkamalla normeja sekä syrjiviä rakenteita. Muutoksen mahdollistama tulevaisuus esitetään yhdenvertaisena. Uhkiin, kuten ilmastonmuutokseen sekä äärioikeistolaisen ajattelun nousuun, on vastattava.

Aineistosta löytyi monenlaisia retorisia keinoja, joista merkittävin oli kategorisointi. Pääasiassa kategoriat jakautuvat kahteen osaan: syrjittyihin tai marginaalissa oleviin ihmisryhmiin sekä normien mukaisiin ryhmiin. Lähes kaikkia retorisia keinoja käytettiin jollain tavalla korostamaan intersektionaalista lähestymistapaa eli marginalisoitujen ryhmien tuomista keskiöön.

Merkittävää oli myös se, että talouteen perustuva tosiasia- tai välttämättömyyspuhe puuttui aineistosta kokonaan, vaikka se on erittäin tavanomaista poliittiselle retoriikalle. Sen sijaan aineistossa ilmeni retorinen keino, jonka voisi nimetä mahdollisuuspuheeksi. Talous ei ole keskeinen tavoite, vaan se on vain työkalu, jolla mahdollistetaan hyvinvointi. Toinen tyypillinen vaikuttamisen keino, joka puuttui aineistosta, oli oletettuun vasta-argumenttiin vastaaminen. Oletettu vasta-argumentti olisi todennäköisesti nimenomaan talouteen perustuva tosiasiapuhetta, sillä aineistossa moneen asiaan luvataan lisää rahaa, mutta kovin selkeästi ei kerrota, miten nämä asiat rahoitettaisiin. Puolue ottaakin siis riskin tulla sivuutetuksi talouteen vetoavan tosiasiapuheen varjolla.

Ohjelmissa esiintyviä argumentteja ja retorisia keinoja näkyy nykyisin myös muiden puolueiden viestinnässä. Voidaan siis ajatella, että Feministisen puolueen perustaminen ja olemassaolo on edesauttanut feminismin yleistymistä muutenkin suomalaisessa poliittisessä kentässä.

AVAINSANAT: puolueet, puolueohjelmat, retoriikka, diskurssi, feminismi

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuksen tavoite	7
1.2	Tutkimusaineisto	8
1.3	Tutkimusmenetelmä	10
2	Politiikka ja feminismi	12
2.1	Poliittinen järjestelmä Suomessa	12
2.2	Feminismi ja intersektionaalisuus	15
2.3	Feminismi politiikassa	18
3	Puolueohjelmatutkimus Suomessa	23
3.1	Puolueohjelmien ideologisuus	25
3.2	Retoriikka puolueohjelmissa	26
3.3	Tasa-arvo ja feminismi puolueohjelmissa	27
4	Retorinen diskurssianalyysi	30
4.1	Sosiaalinen konstruktionismi	30
4.2	Retorisen vakuuttamisen keinot	32
4.2.1	Väitteen esittäjään liittyvät keinot	33
4.2.2	Esitettyyn argumenttiin liittyvät keinot	34
4.3	Yleisö ja strateginen äänestäminen	35
5	Muutos Feministisen puolueen puolueohjelmissa	38
5.1	Nykytilan kritiikki muutodiskurssina	38
5.1.1	Normikriittinen muutoksen diskurssi	39
5.1.2	Rakenteellisen muutoksen diskurssi	41
5.2	Muutos toivetilana ja sen mahdollistama tulevaisuus	43
5.3	Yhteenveto	46
6	Retoriset keinot	47
6.1	Väitteen esittäjään liittyvät keinot	47
6.1.1	Konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen ja me-puhe	47
6.1.2	Puhujakategorialla oikeuttaminen	48

6.2	Esitettyyn argumenttiin liittyvät keinot	49
6.2.1	Kategorisointi	49
6.2.2	Tosiasia- ja välttämättömyyspuhe	51
6.2.3	Yksityiskohdat ja narratiivit	53
6.2.4	Määrällistäminen ja ääri-ilmaisujen käyttö	53
6.3	Muita keinoja	54
6.4	Yhteenveto	56
7	Päätäntö	57
	Lähteet	60

Taulukot

Taulukko 1.	Aineisto: Feministisen puolueen poliittiset ohjelmat.	8
Taulukko 2.	Aineistossa esiintyneitä intersektionaalisuutta ilmentäviä kategorioita.	48

1 Johdanto

Suomeen perustettiin Feministinen puolue vuonna 2016, ja se rekisteröitiin viralliseksi puolueeksi vuoden 2017 tammikuussa. Saman vuoden kuntavaaleissa Feministinen puolue sai Helsingissä 1,5 prosenttia äänistä ja yhden valtuustopaikan. Puolueen ensimmäinen puoluekokous pidettiin vuoden 2017 syyskuussa. (Feministinen puolue 2017b; Frilander, Seuri ja Vihavainen, 2017)

Koska puolue on uusi, sen on todella tärkeätä kyetä vakuuttamaan yleisö omasta relevanttiudestaan, jotta puolue saisi äänestäjiä ja vaikutusvaltaa. Verkkosivuillaan Feministinen puolue kertoo tulevaisuuden visionsa olevan ”yhteiskunta, jota määrittelee vapaus ja kannattelee rakkaus” ja ilmoittaa olevansa ”feministinen ja antirasistinen puolue” (Feministinen puolue 2017a). Tällaista retoriikkaa ei juuri ole totuttu kuulemaan suomalaisen politiikan kentällä. Ruotsissa puolestaan perustettiin feministinen Feministisk Initiativ -puolue jo vuonna 2005. Vuoden 2014 eurovaaleissa kolmella naisasiapuolueella oli edustajia ehdolla, ja Ruotsin FI sai ensimmäisen europarlamentaarikon paikan (Cowell-Meyers 2016).

Feministisen puolueen verkkosivujen etusivulla vastataan kysymykseen Miksi uusi puolue? Siinä tehdään selvää pesäeroa perinteiseen politiikkaan, ”jossa talous ja luokka ovat olleet keskeisiä analyysin välineitä”. Perinteinen politiikka ei Feministisen puolueen mukaan ole kuitenkaan kyennyt ratkaisemaan yhteiskunnallisia ongelmia, kuten syrjintää, seksismiä ja rasismia. Vähemmistökyseymykset ovat tekstin mukaan muissa puolueissa marginaalissa, kun taas feministisessä politiikassa keskiössä. Uusi puolue on siis syntynyt tarpeesta muutokselle. ”Tarvitsemme uuden poliittisen voiman, joka haastaa nykyiset ideologiat ja rakentaa hyvää yhteiskuntaa kaikille”, kirjoitetaan yhteenvedona. (Feministinen puolue 2017a)

Puolueen käyttämät kielelliset keinot ovat erilaisia, kuin mihin perinteisessä poliittisessa viestinnässä on totuttu. Siksi niitä on kiinnostavaa tutkia. Myös intersektionaalisen feminismin valtavirtaistuminen suomalaisessa politiikassa on merkittävä ilmiö.

1.1 Tutkimuksen tavoite

Nykyisen hallituksen mukaan ”Suomi on entistä tasa-arvoisempi ja yhdenvertaisempi maa, jossa luottamus lisääntyy ja jokainen ihminen on arvokas” (Valtioneuvosto 2020). Tutkimuksen tavoite on selvittää, millaisin keinoin uusi puolue pyrkii vakuuttamaan yleisönsä siitä, että Suomessa tarvitaan feminististä puoluetta ja politiikkaa. Tavoitteen voi jakaa kahteen alaosiioon:

1. Millaisia diskursseja Feministisen puolueen poliittisissa ohjelmissa on?
2. Millaisia retorisia keinoja ohjelmissa käytetään?

Puolueen yleisohjelmassa kerrotaan, että ”feministinen näkökulma politiikkaan haastaa sukupuoleen, seksuaalisuuteen, ihonväriin ja etnisyyteen perustuvat valtarakenteet, jotka johtavat etuoikeuksien jakamiseen yksille ja niiden rajoittamiseen toisilta” (Feministinen puolue 2016a). Tämä edustaa siis niin kutsuttua intersektionaalista feminismiä. Intersektionaalisuus on feminismin tavoin moninainen käsite, mutta sen ymmärretään yleisesti tarkoittavan sitä, että moni eri asia saattaa aiheuttaa eriarvoisuutta: esimerkiksi ”rotu” tai etnisyys, sukupuoli, luokka, ikä, vammaisuus tai seksuaalisuus (ks. esim. Yuval-Davis 2006; Lykke 2010; Cho, Crenshaw & McCall 2013).

Feminististä puoluetta ei ole Suomessa juuri tutkittu. Kaisa Ilmonen ja Leena-Maija Rossi käsittelevät puoluetta artikkelissaan *Intersectionalizing the Homogenous Commonplace: Finnish Feminist Party and the Diversification of the Story of Nordic Social Coherence*, mutta muuten sitä ei käsittäkseni ole vielä tutkittu. Lisäksi puolueeseen liittyen on tehty joitakin pro gradu -tutkielmia. Nelli Leinonen käsitteli eduskuntavaaliehdokkaiden

vaalikonevastauksia tutkineessa pro gradussaan myös Feministisen puolueen vaalikonevastauksia vuoden 2019 eduskuntavaaleissa. Hänen tutkimustulostensa mukaan feministisen puolueen ehdokkaiden mielipiteet erosivat toisistaan vähiten verrattuna muiden puolueiden ehdokkaiden mielipide-erojen suuruuteen (Leinonen 2019). Anni Granat käsitteli pro gradussaan feministisen talouden teorian ajatuksia ja vertaili niitä Feministisen puolueen, SDP:n ja Vihreän liiton ohjelmiin. Hänen tutkimuksensa mukaan Feministisen puolueen ohjelmissa korostuu hoivan ja palkattoman työn näkeminen tuottavana osana taloutta, ihmisten hyvinvointi talouden ensisijaisena tavoitteena ja ihmisryhmien välisten erojen huomioiminen (Granat 2020). Sanni Kotiranta puolestaan käsitteli pro gradussaan sitä, kuinka feministisen puolueen käsitykset tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta ja feminismistä eroavat vihervasemmistoblokin puolueiden käsityksistä. Hänen analyysinsä perusteella feministisen puolueen käsitykset ovat lähimpänä vihreiden käsityksiä. Hänen mukaansa puolueen perustaminen on myös todennäköisesti vaikuttanut myös muiden vihervasemmistoblokin puolueiden sosiokulttuurisiin kysymyksiin (Kotiranta 2020).

1.2 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineisto koostuu puolueen poliittisista ohjelmista: yleisohjelmasta, kuntavaaliohjelmasta, eduskuntavaaliohjelmasta sekä eurovaaliohjelmasta. Ohjelmat löytyvät puolueen verkkosivuilta. Taulukkoon 1 on koottu ohjelmat teemoineen ja sanamäärineen.

Taulukko 1. Aineisto: Feministisen puolueen poliittiset ohjelmat.

Ohjelman nimi ja julkaisu vuosi	Teemat	Sanamäärä
Tavoitteena yhdenvertainen yhteiskunta. Feministisen puolueen yleisohjelma, 2016.	Puolueen poliittinen linja ja politiikan osa-alueet. Teemoja syrjimättömyys, hyvinvointi ja inhimillinen turvallisuus.	5 704

Kaikkien kaupunki – 30 aloitetta yhdenvertaisuudesta. Kuntavaaliohjelma, 2017.	Kaupunki- ja yhdyskuntasuunnittelu, koulutus ja kuntien turvapaikka- ja kotoutumispolitiikka.	1 037
100 aloitetta yhdenvertaisuudesta. Eduskuntavaaliohjelma, 2019.	Inhimillinen turvallisuus, syrjimättömyys sekä ilmastonmuutoksen ehkäiseminen.	7 208
Siltoja, ei muureja. Eurovaaliohjelma, 2019.	Ihmisoikeudet ja oikeusvaltioperiaate, inhimillinen maahanmuuttopolitiikka, ilmastonmuutoksen torjunta.	567

Yleisohjelma on otsikoitu nimellä Tavoitteena yhdenvertainen yhteiskunta. Sen kolme tärkeintä teemaa ovat syrjimättömyys, hyvinvointi ja inhimillinen turvallisuus. Ohjelmassa käsitellään myös esimerkiksi uudenlaista tapaa tehdä politiikkaa, kestävää kehitystä ja globaalia yhdenvertaisuutta. Ohjelman osiot ovat feministinen politiikka, syrjimättömyys, hyvinvointi, kestävä hyvinvointitalous, työ, kasvatusta ja koulutus, kulttuuri ja media, asuminen ja ympäristö, terveys, seksuaalisuus ja sukupuoli, sukupuolistunut väkivalta, inhimillinen turvallisuus ja Euroopan unioni. Muissa ohjelmissa on jonkin verran päällekkäisyyttä ja samoja asioita kuin yleisohjelmassa. (Feministinen puolue 2016a)

Kaikkien kaupunki -kuntavaaliohjelmassa on 30 aloitetta, joiden avulla päästään ”kohti yhdenvertaista ja syrjimätöntä kaupunkia”. Se koostuu kolmesta osiosta: kaupunki on jokaisen koti, kaupunki ei tunne rajoja sekä kaupunki kuuluu myös lapsille ja nuorille. Ensimmäisessä puhutaan palveluista ja puitteista ja esimerkiksi asumisesta, toisessa mm. turvapaikanhakijoiden ja paperittomien asemasta, ja kolmannessa lapsista ja nuorista. Se, että kuntavaaliohjelmassa keskitytään vain kaupunkeihin, vaikuttaa olevan vahva profiloituminen kaupunkilaiseksi puolueeksi. Maaseudun tilasta ei puhuta lainkaan. Puolueiden väliset aluepoliittiset erot tulevatkin periaateohjelmia selkeämmin esille muissa ohjelmissa, kuten vaaliohjelmissa (Paloheimo 2008, s. 44).

Kaupunki on jokaisen koti -osiossa käsitellään asumista ja palveluja hyvän elämän edellytyksinä. Näitä ovat esimerkiksi kohtuuhintaiset vuokra-asunnot joihin myös pienituloisilla on varaa ja toimiva julkinen liikenne, jotta yksityisautoilu vähenisi. Julkisten tilojen esteettömyyttä peräänkuulutetaan. Kaupunki ei tunne rajoja -osiossa käsitellään

kaikkien oikeuksien toteutumista mm. oleskelun perusteesta riippumatta. Yhteiskunta ei saa hylätä esimerkiksi asunnottomuuden tai kerjäämisen vuoksi. Turvapaikanhakijoiden ja paperittomien asemaa halutaan parantaa. Kaupunki kuuluu myös lapsille ja nuorille - osiossa linjataan, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen tulee olla kunnan tärkeimpiä tavoitteita. Siinä toivotaan, että lasten on mahdollisuus kasvaa vapaana stereotyyppisistä odotuksista. Tavoite on, että subjektiivinen päivähoito-oikeus kunnissa palautetaan sekä tehdään päivähoidosta maksutonta sekä esimerkiksi ehkäisy olisi ilmaista 25-vuotiaaksi asti. (Feministinen puolue 2017d)

Eduskuntavaaliohjelma 2019 on nimeltään 100 aloitetta yhdenvertaisuudesta. Ohjelmassa luetellaan nimensä mukaisesti sata konkreettista keinoa, ”joilla rakennetaan 2020-luvun yhdenvertainen, syrjimätön Suomi”. Puolue on asettanut ohjelman kärkiteemoiksi inhimillisen turvallisuuden, syrjimättömyyden sekä ilmastonmuutoksen ehkäisemisen. Eduskuntavaaliohjelmassa mainitaan myös maaseutu, joka jäi kuntavaaliohjelmasta kokonaan pois: kohta 66. on ”Vaurauden uusjakoa kaupungeista maaseudulle”. (Feministinen puolue 2019a)

Eurovaaliohjelma 2019 on nimeltään Siltoja, ei muureja. Ohjelma on jaoteltu kolmeen pääteemaan: ihmisoikeudet nationalismin vastavoimana, inhimillinen maahanmuuttopolitiikka sekä edelläkävijyys ilmastonmuutoksen torjunnassa. Eurovaaliohjelma on ohjelmista selkeästi lyhyin, vain 567 sanaa. (Feministinen puolue 2019b)

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tässä tutkielmassa käytetään menetelmänä retorista diskurssianalyysia. Teoreettinen viitekehys on suomalaisen yhteiskuntatieteeseen omaksuttu diskurssianalyysin suuntaus, joka on muotoutunut vuorovaikutuksessa iso-britannialaisen tradition kanssa (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, s. 18). Aineistosta etsittiin diskursseja ja vakuuttamaan

pyrkiviä retorisia keinoja, jotka jakautuvat pääasiassa väitteen esittäjään liittyviin keinoihin sekä väitteeseen liittyviin keinoihin. Diskurssianalyysin lähtökohta on, että kielen käyttö järjestää ja rakentaa sosiaalista todellisuutta, eikä siis vain kuvaa maailmaa. Kieltä käyttäessä siis konstruoidaan eli merkityksellistetään asiat, joista puhutaan.

2 Poliitikka ja feminisimi

Tässä luvussa käsitellään lyhyesti poliittista järjestelmää Suomessa, feminismin taustoja sekä feminismin suhdetta politiikkaan erityisesti Suomessa, Pohjoismaissa ja Euroopassa. Feminisimi ei ole käsitteenä eikä ideologiana yksiselitteinen, ja tämä vaikuttaa usein siitä keskustelemiseen ja sen tutkimiseen. Luvussa käsitellään myös intersektionaalista feminisimiä, jota Feministinen puolue edustaa.

2.1 Poliittinen järjestelmä Suomessa

Perustuslain toisen pykälän mukaan valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Kansalaiset voivat edustuksellisessa demokratiassa osallistua valtiolliseen toimintaan puolueiden kautta. Puolueet yhdistävät kansalaisten käsityksiä mahdollisimman selväpiirteisiksi mielipiteiksi. Puolueet tarjoavat äänestäjille erilaisia vaihtoehtoja, joista he voivat valita haluamansa. (Saukkonen 2008)

Suomalainen puoluejärjestelmä on luokiteltavissa monipuoluejärjestelmäksi. Suomalainen yhteiskunta on muuttunut sadassa vuodessa valtavasti, mm. urbanisoitunut ja teollistunut. Tästä huolimatta puoluejärjestelmä on säilynyt suhteellisen vakaana. Järjestelmän rungon muodostavat yhä samat puolueet kuin maamme itsenäisyyden ensimmäisinä vuosikymmeninä: vasemmistososialistinen, sosiaalidemokraattinen, agraarinen, liberaalinen ja konservatiivinen. Nämä viisi suuntausta esiintyvät myös muissa Pohjoismaissa. Lisäksi Suomessa on ollut ruotsinkielistä vähemmistöä edustava puolue koko yksikamarisen eduskunnan ajan. (Saukkonen 2008; Paloheimo 2009, s. 15)

Poliitiikan ydin on Mickelssonin (2015, s. 31) mukaan yhteiskuntaa jakavissa ristiriidoissa, jopa konflikteissa. Näitä jakolinjoja tai ristiriitailottuvuuksia länsimaissa ovat Arend Lijphartin laajasti sovelletun jaottelun mukaan sosioekonominen, uskonnollinen,

kulttuuris-etninen, keskusta-periferia, ulkopolitiikka sekä materialistisuus ja post-materialistisuus (Paloheimo & Raunio 2008, s. 12; Mickelsson 2015, s. 35). Paloheimon (2008, s. 37-38) mukaan erityisesti Suomessa havaittavia ristiriitautuvuuksia ovat vasemmisto ja oikeisto, kasvukeskukset ja syrjäseudut, kansallinen vastaan kansainvälinen, suomenkieliset ja ruotsinkieliset, yhtenäiskulttuuri vastaan moniarvoisuus, eliitti ja kansa sekä ekologiset arvot vastaan kasvu ja kulutus.

Suomen puoluejärjestelmä on melko hajanainen, ja suurin puolue voittaa eduskuntavaaleissa yleensä enintään neljänneksen kaikista äänistä. Suomalaiset koalitionhallitukset ovat usein laajapohjaisia ja ideologisesti monipuolisia, erityisesti kansainvälisesti vertailtaessa. Puoluejärjestelmä oli pitkään puolueiden osalta suhteellisen vakaa; vaikka uusia puolueita on syntynyt, 70-luvulta 2010-luvulle SDP, Keskusta ja Kokoomus ovat olleet kolme suurinta puoluetta, joista kaksi on ollut useimmiten hallituksessa. Populististen puolueiden suosion nousua muuallakin Euroopassa Perussuomalaiset saavuttivat vaalivoiton vuoden 2011 eduskuntavaaleissa ja ovat vakiinnuttaneet asemansa sen jälkeen. Vuoden 2011 vaalien jälkeen eduskunnassa on ollut neljä keskisuurta puoluetta kolmen suuren sijaan. (Niemi, Kaunio & Ruostetsaari 2017; Mickelsson 2015)

1980-luvulla nousivat pinnalle postmaterialistiset teemat kuten ekologiset ja feministiset aatteet. Vastavoimaksi näille on 2000-luvulla noussut nationalistis-populistinen ajattelu-tapa. 2000-luvulla politiikka on individualisoitunut ja puolueita rakennetaan henkilöve-toisesti johtajan varaan. Mediat määrittelevät puolueita yhä enemmän, ja puoluelehdis-tön merkitys pienenee. Sosiaalinen media on yhä tärkeämpi kanava asioiden politisoimi- sessä. 2010-luvulla tapahtui käänne siinä, että poliittisia keskusteluja ei enää käyty va- semmisto-oikeisto-akselilla, vaan janan toisessa päässä on ollut vapaamielinen globali- saatio- ja integraatiomyönteisyys, kun taas toisessa päässä on ollut konservatiivis-natio- nalistiset aatteet. (Mickelsson 2015, s. 313-314)

Pienpuolueiden eli puolueiden, jotka ovat puolurekisterissä mutta joilla ei ole kansan- edustajia, on vaikeaa vakiinnuttaa kannatustaan Suomessa. Eduskunnan ulkopuolella

olevat puolueet eivät saa puoluetukea, joten niiden toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Puoluelain mukaan puolue poistetaan puolerekisteristä, jos sen edustajia ei ole valittu kansanedustajiksi kaksissa peräkkäisissä vaaleissa tai jos puolue itse niin pyytää. Usein uudet puolueet syntyvät jonkun vanhan hiipuneen puolueen raunioille, kuten Perussuomalaiset Suomen Maaseudun Puolueen (SMP). Täysin uuden poliittisen liikkeen eduskuntaan pääsy on harvinaista. (Seppänen 2019; Paastela 2006, s. 204)

Toisen maailmansodan jälkeisenä aikana on syntynyt monia uusia puolueita, mutta toiseksi vain kolme niistä on vakiinnuttanut asemansa eduskuntapuolueena: kristillisdemokraatit, SMP ja sen aatteen perillinen Perussuomalaiset sekä Vihreä liitto. Kristillisdemokraatit onnistuivat pitämällä esillä niitä arvoja, jotka muilla jäivät 1960- ja 70-lukujen modernisaatiokehityksessä syrjään. SMP korosti kasvukeskusten ja syrjäseutujen välistä vastakohtaisuutta sekä poliittisen eliitin ja kansan välistä kuilua. Sen työtä jatkava Perussuomalaiset on nostanut kannatustaan korostamalla eliitin ja kansan välistä ristiriitaa ja maamme EU-jäsenyyden haitallisia vaikutuksia. Vihreä liitto tarttui nousevaan teemaan ja vakiinnutti asemaansa korostamalla erityisesti luonnonsuojelun merkitystä, mutta myös yhteiskunnallista moniarvoisuutta. (Paloheimo 2009, s. 18)

Paloheimo ja Raunio (2008, s. 21) jakavat puolerekisteriin eri aikoina merkityt pienpuolueet vasemmistolaisiin, oikeistolaisiin, populistisiin, nationalistisiin ja EU-kriittisiin sekä yhden asian puolueisiin. Tämä jako perustuu puolueiden aatteellisiin ja ohjelmallisiin suuntauksiin. Suurin osa pienpuolueista, jotka eivät ole päässeet eduskuntaan, ovat olleet kannatukseltaan marginaalisia ja lyhytikäisiä.

2.2 Feminismi ja intersektionaalisuus

Feminismi ei ole yksiselitteinen käsite, ja sen vuoksi sen käsittely niin arjessa kuin tutkimuksessa saattaa olla haastavaa. Eri aikakausien feministisiä painotuksia kuvataan usein aalto-sanan avulla. Feminismeistä saatetaan puhua monikossa, sillä sanan määrittelystä on useita eri tulkintoja (THL 2020).

Naisliikkeen juurten voidaan nähdä juontavan kauas historiaan, jopa antiikin kreikkaan, mutta viimeisintään 1700-luvulle (Rampton 2008). 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa monissa maissa taisteltiin naisten aseman parantamiseksi, esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Britanniassa suffragetit taistelivat naisten äänioikeuden ja aseman puolesta (Osborne 2001, s. 18–21). Suomessa naiset saivat äänioikeuden vuonna 1906 (Eduskunta 2016).

1960-luvulla alkoi liike, jota kutsutaan usein toisen aallon feminismiksi. Liikkeen kontekstina oli kansalaisoikeusliike ja sodanvastaisuus, ja seksuaalisuus sekä lisääntymisoikeudet olivat keskeisiä teemoja. Silloin liikkeeseen syntyi erilaisia ”koulukuntia”, kuten radikaalifeministit, marxilaisfeministit ja liberaalifeministit. (Rampton 2008; Osborne 2001, s. 25, 29). Toisen aallon feministit esittelivät lauseen ”henkilökohtainen on poliittista”: tällä korostettiin seksismin ja patriarkaatin vaikutusta naisten yksityiselämän kaikkiin puoliin. Toista aaltoa kritisoitiin muun muassa siitä, että sen katsottiin kohtelevan naisia liian homogeenisenä ryhmänä (Munro 2013).

Feminismi muuttuu. Kolmannesta aallosta ei ole yksimielisyyttä, mutta sen voidaan ajatella alkaneen 1990-luvulla. Siihen vaikutti postkolonialistinen ja postmoderni ajattelu. Monia rakenteita ja perinteitä kritisoitiin, kuten ajatusta ”universaalista naiseudesta”, ruumiista, sukupuolesta, seksuaalisuudesta ja heteronormatiivisuudesta (Rampton 2008). Kolmannen aallon voidaan nähdä saaneen vaikutteita queer-teoriasta, jossa esimerkiksi sukupuolta ei nähdä binäärisenä. Sitä on kritisoitu liiasta individualismista; keskittymisestä vain yksilön emansipoitumiseen (Munro 2013).

Myöskään feminismin neljännestä aallosta ei ole yksimielisyyttä, mutta esimerkiksi Munron (2013) mukaan internet itsessään on tuonut mukanaan siirtymän kolmannesta aallosta neljänteen. Internet on auttanut luomaan globaalin feministisen yhteisön, joka käyttää sitä sekä keskusteluun että aktivismiin. Internet-aktivismi ei kuitenkaan aina johda esimerkiksi muutokseen politiikassa ja reaali maailmassa.

Teknologia ja sosiaalinen media ovat tuoneet uuden merkityksen ajatukselle siitä, että ”henkilökohtainen on poliittista”. Lisäksi naisten osallistuminen verkossa käytävään keskusteluun on johtanut esimerkiksi trollaamiseen ja loanheittoon, mikä on osoittanut, kuinka paljon naisia häiritään, kun he protestoivat patriarkaattia vastaan tai vastustavat sitä. (Chamberlain 2016)

Historiassa on huomattu, että feminismin aallot aiheuttavat myös ”vastaiskun”, joka taapautuu heti aktivistisen toiminnan noustua. Feminismin aaltoa on siis usein seurannut esimerkiksi rajoittavat lakimuutokset ja vasta-aktivismia. Internetin aikakausi puolestaan mahdollistaa feministisen aktivismin ja vastaiskun samanaikaisuuden. (Chamberlain 2016)

Feministisessä teoriassa intersektionaalisuudesta on tullut vallitseva tapa käsitellä sarron järjestelmien välisiä suhteita. Näissä järjestelmissä vallan ja etuoikeuksien hierarkiat risteävät (Carasthesis 2014). Intersektionaalisuus-käsitteen toi feministiseen keskusteluun ja tutkimukseen 1980-luvun lopulla Kimberlé Crenshaw, joka on yhdysvaltalainen juristi ja professori. Termi esiintyi ensi kerran hänen artikkelissaan, joka käsitteli afrikkalais-amerikkalaisten naisten työllisyyttä Yhdysvalloissa (Yuval-Davis 2006, s. 193). ”Nykyisissä feministisissä ja antirasistisissä keskusteluissa ei ole otettu huomioon rasismia ja patriarkaatin risteyskäsitteitä”, hän kirjoittaa (Crenshaw 1991). Aluksi termi oli vain metafora, jolla hän yritti kuvata sarron järjestelmien päällekkäisyyttä (Berger & Guidroz 2010, s. 65).

Intersektionaalisuuteenkin liittyy monia eri painotuksia ja suuntauksia. Nina Lykke (2010, s. 50) määrittelee intersektionaalisuuden sateenvarjoterminä, jota voidaan pitää teoreettisena ja metodologisena välineenä analysoida tiettyjä historiallisia hierarkioita, valtaa tai rajoittavia normatiivisuuksia, jotka synnyttävät erilaisia yhteiskunnallisia eriarvoisuuksia ja epäoikeudenmukaisuutta sosiaalisissa suhteissa. Nämä perustuvat sosiokulttuurisiin luokitteluihin, kuten sukupuoli, etnisyys, ”rotu”, luokka, seksuaalinen suuntautuminen, ikä, vammaisuus, kansallisuus tai äidinkieli. Luokittelu tuotetaan diskursiivisesti, institutionaalisesti ja rakenteellisesti.

Jotkut tutkijat keskittyvät intersektionaalisessa lähestymistavassa rodullistettujen naisten asemaan, toiset käsittelevät sitä laajemmin, jolloin käsitettä voidaan soveltaa monenlaisiin etuoikeutettuihin tai marginalisoituihin ihmisryhmiin. Tämä laajentaa intersektionaalisuuden mahdollisuudet merkittäväksi analyttiseksi työkaluksi, joka haastaa perinteiset lähestymistavat vallan kerrostumien tutkimiseen. (Yuval-Davis 2006, s. 201)

Intersektionaalisuudella tarkoitetaan THL:n määrittelyn mukaan lähestymistapaa, jossa monien ominaisuuksien katsotaan vaikuttavan yksilön identiteettiin ja asemoitumiseen yhteiskunnallisissa valtasuhteissa sukupuolen lisäksi. Näitä asioita voivat olla esimerkiksi etninen tausta, seksuaalinen suuntautuminen, yhteiskuntaluokka, ikä ja toimintakyky. Eri tekijöiden vaikutusta yksilön identiteettiin ja asemoitumiseen yhteiskunnassa tulee tarkastella samanaikaisesti ja risteävästi. (THL Sanasto 2020)

Käsitettä on kritisoidu sen vaikeudesta. Kritiikki nousi Suomessa otsikoihin erityisesti sen jälkeen, kun hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa 2020–2023 käytettiin käsitettä. Sukupuolentutkimuksen professori Johanna Kantolan mukaan intersektionaalisuutta helpompi käsite olisi esimerkiksi ”moniperustainen syrjintä”. (Eskola 2020)

2.3 Feminismi politiikassa

Sukupuolten ja politiikan tutkijat ovat tutkineet poliittisia puolueita pitkään ymmärtääkseen, miten ne toimivat esteinä sukupuolten oikeudenmukaisuudelle politiikassa. Poliittiset puolueet ovat tärkeimpiä portinvartijoita ja vallan toimijoita naisten ja etnisten tai rodullistettujen vähemmistöjen oikeudenmukaisessa edustuksessa. Niiden politiikka ja käytännöt voivat joko edistää tai estää naisten ja vähemmistöjen poliittista edustusta ja asioita. Sukupuolentutkimus on osoittanut, kuinka poliittiset puolueet toimivat sukupuolittuneiden normien ja tapojen pohjalta, mikä estää naisten poliittista uraa silloinkin, kun viralliset instituutiot sallivat ja mahdollistavat heidän osallistumisensa. (Kantola 2018)

Parlamenttienvälisen liiton mukaan naisten osuus kansallisissa parlamenteissa kasvoi 23,4 prosentista vuonna 2017 24,3 prosenttiin vuonna 2018 eli lähes kokonaisen prosenttiyksikön. Vuonna 2008 vastaava luku oli 18,3 %. Vaalijärjestelmillä oli myös vaikutusta naisten edustukseen, sillä valittujen naisten keskimääräinen osuus oli huomattavasti suurempi suhteellisissa ja sekajärjestelmissä (26,5%) kuin enemmistöjärjestelmissä (20 %). (Inter-Parliamentary Union 2019)

Naisiasiapuolueita on ollut historiassa paljonkin, mutta harvat ovat olleet pitkäikäisiä. Cowell-Myersin (2016, s. 3, 5) mukaan jotkut ”naispuolueet”, kuten Islannissa, Israelissa ja Pohjois-Irlannissa, ovat vaikuttaneet merkittävästi naisten edustukseen maansa politiikassa. Vaikka puolueet olisivat olleet marginaalisia, ne vaikuttivat yleiseen keskusteluun ja politiikkaan muissa puolueissa. Menestys vaaleissa ei välttämättä ollut kummoistaan, mutta puolueiden olemassaolo käynnisti prosessin, joka laajensi naisten mahdollisuuksia valtapuolueissa. Tämä on usein pienten puolueiden tavoitekin: ei välttämättä saada monia edustajia, mutta parantaa naisten asemaa ja saada huomiota tärkeille kysymyksille muissa puolueissa ja yleisessä keskustelussa. Suora poliittinen toiminta antaa naisliikkeille mahdollisuuden vaikuttaa perinteisen poliittisen vallan instituutioiden käyttäytymiseen ja retoriikkaan. Jotkut naispuolueet näkevät naisten syrjäytymisen politiikassa perustuvan patriarkaalisiin ja sortaviin rakenteisiin; nämä ovat siis feministisiä

puolueita, joita voi pitää naispuolueiden alaosiona. Kaikki naispuolueet eivät kuitenkaan ole feministisiä.

Suomessa merkittävä tasa-arvon edistäjä ja yhteiskunnallinen vaikuttaja on ollut Naisasialiitto Unioni ry, joka perustettiin jo vuonna 1892. Unionin verkkosivuilla kerrotaan, että feministisen liikkeen saapuessa Suomeen 1970-luvulla myös Unioni linjasi olevansa feministinen järjestö (Naisasialiitto Unioni 2018). Syksyllä 2017 Unioni päätti jatkossakin säilyttää jäsenyytensä avoimena vain naisille. Tämä herätti keskustelua sukupolvien välistä näkemyseroista: uuden aallon feministit olisivat toivoneet kaikkien sukupuolten olevan tervetulleita toimintaan.

Suomeen perustettiin Naisten puolue vuonna 1990. Puolueen ohjelmissa painottuivat työelämän tasa-arvoisuus, ympäristökysymykset, perheiden asema sekä pakolais- ja siirtolaispolitiikka. Puolue poistettiin puolueräkisteristä vuonna 1995, kun se ei ollut saanut edustajia läpi kaksissa perättäisissä eduskuntavaaleissa. (Mickelsson 2015, s. 284–285)

Suomalaisessa politiikassa on perinteisesti puhuttu enemmän tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta kuin feminismistä, ja vasta viime aikoina feminismi on yleistynyt terminä poliittisessa keskustelussamme. Perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020).

Suomessa on tasa-arvolaki, viralliselta nimeltään laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta, joka tuli voimaan vuonna 1987. Sitä on päivitetty useaan otteeseen voimaantulon jälkeen. Uuden yhdenvertaisuuslain säätämisen yhteydessä vuonna 2015 tasa-arvolakiin sisällytettiin sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän kiellot. Lain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä, edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä parantaa naisten asemaa työelämässä. Lain noudattamista

valvovat tasa-arvovaltuutettu sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020a; Tasa-arvo.fi 2018a & 2018b)

Yhdenvertaisuuslaki astui voimaan vuonna 2015. Yhdenvertaisuuslaissa kielletään syrjintää iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslaissa säädetään myös yhdenvertaisuuden edistämisestä. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi sakon uhalla kieltää syrjivän menettelyn, velvoittaa tasa-arvovaltuutetun esityksestä tasa-arvosuunnitelman laatimiseen määräajassa sekä vahvistaa saavutetun sovinnon. Yhdenvertaisuusvaltuutettu edistää yhdenvertaisuutta ja puuttuu syrjintään. Valtuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomaisena. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020a; Syrjintä.fi 2020a & 2020b)

Vuonna 2016 Suomessa perustettiin Feministinen puolue, ja se rekisteröitiin viralliseksi puolueeksi vuoden 2017 tammikuussa. Vuoden 2017 kuntavaalissa Feministinen puolue sai Helsingissä 1,5 prosenttia äänistä ja yhden paikan valtuustossa. Maanlaajuinen äänimäärä oli 0,3 %. Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa puolue sai 0,2 % koko maan äänistä eikä päässyt tavoitteeseensa, eli yhteen paikkaan eduskunnassa. Helsingissä puolue sai 0,9 % kaikista äänistä. Feministinen puolue, piraattipuolue, eläinoikeuspuolue ja liberaalit olivat Helsingin vaalipiirissä vaaliliitossa. Vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa Feministinen puolue sai myöskin 0,2 % koko maan äänistä. (Yle 2017; Yle 2019a; Yle 2019b; Tikka 2019)

Viime vuosina myös Suomessa poliittiseen keskusteluun on nostettu feministinen ulkopoliittika. Ruotsissa ulkopoliitikassa on vuodesta 2015 lähtien painotettu pyrkimystä tehdä sukupuoli näkyväksi ulkopoliitikassa ja auttaa saavuttamaan tasavertaisuutta naisten ja miesten välille. Suomessa sosiaalidemokraatit ja vihreät ovat nostaneet feministisen ulkopoliittikan esille. Esimerkiksi vihreiden ulko- ja turvallisuuspoliittisessa linjapaperissa on linjaus siitä, että turvallisuuspoliittikan tulisi olla feminististä. (Häkkinen 2018)

Tämänhetkinen, pääministeri Marinin hallitus on sitoutunut sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa 2020–2023 on hallituksen keskeiset toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamiseksi. Ohjelmassa lukee näin: ”Tasa-arvon edistäminen sukupuolten välillä edellyttää intersektionaalista näkökulmaa; sukupuolten lisäksi on kiinnitettävä huomiota myös muun muassa sosioekonomiseen asemaan, ikään ja etniseen taustaan.” (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020b; Valtioneuvoston kanslia 2020)

Tasa-arvo eduskuntatyössä -tutkimuksessa suomalaiset kansanedustajat kokivat eduskunnan tasa-arvotilanteen hyväksi. Eduskunnassa koettiin kuitenkin häiritsevää kohtelua ja käytöstä. Miehillä oli yliedustus tavoitelluimmissa valiokunnissa ja puheenjohtajapaikoilla, ja senioriteetti kertyy naisille hitaammin kuin miehille. Eduskunnassa on tasa-arvonäkökulmaa ylläpitäviä ja edistäviä verkostoja: naisverkosto, feministinen verkosto ja miesverkosto. Keskeisiä sukupuolten tasa-arvoa koskevia lakeja, kuten subjektiivinen päivähoido-oikeus, on saatu menemään läpi naisverkoston tuella. Kansanedustajien verkostot ovat tutkimuksen mukaan sukupuolittuneita. (Björk, Paavola & Vainio 2018)

Feminismin valtavirtaistumiselle on Suomessakin noussut myös vastavoimia. Esimerkiksi Perussuomalaiset Nuoret julistautui vuonna 2019 antifeministiseksi järjestöksi. Nuorisjärjestö myös väitti, että sukupuolten tasa-arvo olisi Suomessa jo saavutettu ja että feminismi on syrjivää (Suomenmaa 2019). Perussuomalaisten naisten periaatteissa taas lukee, että ”Lähes kaikilla mittareilla mitattuna meillä vallitsee tasa-arvo” (Perussuomalaiset Naiset ry 2020). Sukupuolentutkimuksen professori Johanna Kantolan mukaan oikeistopopulisteilla onkin trendinä feminismin vastustaminen. Hän nostaa esimerkiksi perussuomalaisen puolueen kannanotot Jukka Hankamäen Totuus kiihottaa -kirjaan liittyen. Kantolan mukaan se ”feminismi”, jota oikeistopopulistit vastustavat on kaukana siitä, miten feministit oikeasti haluavat ihmisten tasa-arvoa edistää. (Eskola 2020) Perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-Aho sanoikin Ylen haastattelussa, että ”[poliittinen feminismi] lietsoo jonkinlaista identiteettiin perustuvaa sotaa sukupuolten välille.

Tässä merkityksessä perussuomalaiset on ilman muuta antifeministinen puolue.” (Juu-
sola 2020)

3 Puolueohjelmatutkimus Suomessa

Suomessa on tutkittu kyllä puolueita ja politiikkaa paljonkin, mutta puolueohjelmatutkimusta ei ole tehty kovinkaan paljoa. Nimenomaan puolueohjelmien kannalta keskeistä aiempaa tutkimusta suomalaisessa kontekstissa edustavat muun muassa Olavi Borg, Eeva Aarnio, Jukka Kanerva, Heikki Paloheimo ja Jukka Paastela.

”Puolueohjelmat ovat erottamaton osa politiikan todellisuutta”, kirjoittaa Olavi Borg. Hänen mukaansa ohjelmat ovat sekä poliittisia tekoja että politiikan kieltä ja kommunikaatiota. Hänen mukaansa ohjelmia kirjoitetaan esimerkiksi, jos syntyy uusi puolue, jos ohjelma vanhenee, jos puolueissa tapahtuu selkeitä toiminnan ja tavoitteiden muutoksia. Ohjelmauudistuksia tapahtuu myös kannatustaktisista syistä tai jos esimerkiksi puolueen johdossa tapahtuu merkittäviä vaihdoksia. (1995, s. 4–9) Puolueet virallistettiin vuoden 1969 puoluelain myötä. Silloin lakiin lisättiin myös se, että perustettavilla puolueilla tulee olla periaatteet ja tavoitteet ilmaiseva yleisohjelma. (Aarnio 1998, s. 55)

Borgin (1964, s. 17–19, 1965, s. 2–3) mukaan puolueohjelmat voivat olla hyvin erilaisia, mutta hän tyypittelee ne kolmeen osaan. Ensimmäisenä ovat periaateohjelmat, jotka ilmentävät puolueiden ideologista perustaa sekä arvoperiaatteita. Nämä ovat luonteeltaan pysyviä ja perustavanlaatuisia. Sitten ovat käytännöllis-poliittiset toimintaohjelmat, jotka esittelevät usein konkreettisia toimintatavoitteita eivätkä yleensä kohdistu pitkään ajanjaksoon. Esimerkiksi vaaliohjelmat voidaan lukea toimintaohjelmiin. Kolmanneksi ovat yleisohjelmat, jotka ovat usein periaate- ja toimintaohjelman välimuoto, jossa yhdistellään aatteita ja konkreettisia tavoitteita. Ohjelmiin kirjataan puolueiden ideologiset sitoumukset ja periaatteet. Ne ovat läpikäyneet laajan järjestökäsittelyn ja yleensä myös varsin laajan jäsenkeskustelun.

Puolueohjelmiin liittyvissä käsityksissä voidaan katsoa olleen neljä yleistä historiallista vaihetta 1950-luvulta lähtien. 1950-luvulla ja 1960-luvun alussa puolueohjelmat kirjoitettiin ilman kiistoja sisällöstä tai muodosta. 1960-luvun lopulla koettiin muutos kohti

ideologisempaa ja laajempaa keskustelua kuin aikaisemmin. Institutionaalinen ajattelu-tapa haastettiin ja ohjelmien määrä moninkertaistui ja monipuolistui. 1980-luvulla ohjelmien kirjoittaminen demokratisoitui ja siirryttiin kohti innovatiivisempaa ja avoimempaa prosessia. 1990-luvulla ilmeni uusi haaste: poliittinen ennakoimattomuus. Puolueen tulisi jollain tavalla osoittaa olevansa ajan tasalla monissa asioissa. Puolueiden on siis havainnoitava toimintaympäristöänsä ja ymmärrettävä muita poliittisia toimijoita. Ohjelman kirjoittaminen mahdollistaa myös poliitikkojen oman poliittisen ajattelun harjoittamisen ja ylläpitämisen. (Aarnio & Pekonen 1999, s. 184–185)

Aarnio jakaa suomalaisen perinteisen puolueohjelmatutkimuksen löyhästi kahteen ryhmään: sellaiseen, jossa nähdään ohjelman ohjaavan toimintaa ja sellaiseen, jossa se mielletään itsessään toiminnaksi. Ensimmäisessä usein keskityttiin puolueohjelman ja käytännön politiikan suhteeseen. Jälkimmäinen edustaa modernimpaa suuntausta. Tämä paradigmanvaihdos liittyi myös yhteiskunnalliseen muutokseen: ohjelmissa ei voitu enää esittää vastauksia annettuihin kysymyksiin, vaan pikemminkin siirryttiin pohtimaan sitä, mitkä kysymykset ylipäättään ovat tärkeitä. Näitä kysymyksiä sitten esitetään puolueen aatteellisessa kehikossa. (1998, s. 21, 24)

Puolueohjelmia ei Borgin (1964, s. 24–25) mukaan tunneta kovin hyvin, ja niiden vaikutus onkin usein välillistä. Kuitenkin virallinen ohjelma edustaa ja kuvaa puoluetta julkisesti, joten se on puolueen symboli. Periaateohjelma esittelee puolueen poliittiset arvot, uskomukset ja tavoitteet. Ohjelma suuntautuu siis sekä ulkopuolelle että rakentamaan puolueen sisäistä kiinteyttä.

Pitkäsen mukaan (1995, s. 61) puolueohjelmia kirjoitetaan sekä omalle väelle että ulkopuolisille, mutta näiden ryhmien välinen raja ei ole selvä. Aarnion mukaan (1998, s. 122–125) puolueohjelmille tavoitellaan myös legitimizeettiä suhteessa kenttään ja puolueen ulkopuoliseen yleisöön. Legitimizeetti ohjelmatoiminnassa tarkoittaa yleisön hyväksyntää ja tukea puolueen johdolle, joten se on aina yleisöstä riippuvainen. Ohjelmatyö pyritään esittelemään sillä tavalla, että yksittäinen jäsen kokisi sen koskettavan ja

velvoittavan itseään jollain tavalla. Parhaimmillaan ohjelmatoiminta voi integroida jäsenen syvemmin puolueeseen.

Ohjelma on tärkeä, sillä se on ohjenuora jäsenille (Sundberg 2008, s. 61). Nelli Leinosen vaalikonevastauksia käsitelleessä pro gradu -tutkielmassa (2019, s. 53) eräs haastateltava, Feministisen puolueen ehdokas, sanoi: ”Se oli niin kuin ohjeistus kaikille ehdokkaille, että ne pitää olla niin kuin vaaliohjelman mukaisia ne vastaukset.” Tämän perusteella on odotettu tulos, että puolueen ehdokkaiden vastaukset olivat vaalikoneessa hyvin yhtenäiset.

3.1 Puolueohjelmien ideologisuus

Ideologia on monimerkityksellinen sana. Yleisesti ajatellen ideologia on tapa käsitteellistää ympäröivä maailma. Muodostaakseen käsityksiä asioista tai tehdäkseen päätöksiä ihmisten on luotettava yksinkertaistettuihin malleihin siitä, miten maailma toimii. Poliittisella ideologialla on hieman samanlainen merkitys. Voidaan sanoa, että poliittinen ideologia on kognitiivinen malli, joka rakentaa ymmärrystä ja vuorovaikutusta poliittisesta maailmasta. Tämän perusmäärittelyn lisäksi termin tarkasta merkityksestä ei ole yksimielisyyttä, vaikka termiä käytetään paljon valtiotieteellisessä tutkimuksessa. Hamilton kärjittää tilanteen niin, että merkityksiä on niin monta kuin asiaa käsitteleviä teoreettikkojakin on. (Jessee 2012, s. 15; Hamilton 1987)

Fagerholm (2016) pyrkii artikkelissaan määrittelemään ideologian käsitteen. Hänen mukaansa sitä käytetään nykyään yleisimmin viitaten ajatusperiaatteisiin, jotka vaikuttavat poliittisten tai sosiaalisten toimijoiden käyttäytymiseen. Hän väittää, että ideologiat sisältävät subjektiivisia vakaumuksia ja moraalialia. Ideologiaa ei siis koskaan rakenneta yksinomaan tosiseikkojen tai tarkasti todennettavissa olevien näkökulmien pohjalta, vaan pikemminkin yhdistämällä joukon puolueellisia arvoja, vakaumuksia ja moraalialia joukkoon vakiintuneita tosiasioita. Lisäksi ideologian käsite liittyy poliittisiin asioihin.

Suomalaisessa monipuoluejärjestelmässä ideologisuus korostuu profiloitumisen välineenä. Vaalien yhteydessä käytävillä ideologisilla keskusteluilla ja ohjelmallisilla kannanotoilla on tarkoitus profiloida puoluetta, tuoda esiin identiteettiin liittyviä keskeisiä piirteitä ja korostaa sen omaleimaista vaihtoehtoa. (Aarnio 1998, s. 61)

3.2 Retoriikka puolueohjelmissa

Puolueohjelmia voi ajatella omana tekstilajinaan, joka ei kuitenkaan ole mitenkään selvärajainen puolueiden ja täten myös tekstien ollessa hyvin erilaisia. Palosen (1997, s. 21–22) mukaan puolueohjelmia tulisi tarkastella ensisijaisesti tekstinä puolueiden poliittisesta kontekstista. Ohjelmat ovat poliittisia; ne suuntautuvat ainakin joitakin kilpailevia tekstejä vastaan, joten ne ovat puolueellisia. Lisäksi niihin sisältyy tietty näkökulma muutokseen.

Poliittiset ohjelmat on kirjoitettu toisia kilpailevia tekstejä vastaan ikään kuin puheenvuoroiksi keskustelussa, jonka tavoitteena on muutos. Toimintaa arvioidaan ja legitimoidaan suhteessa toisiin toimijoihin ja vaihtoehtoihin. Ohjelmaa valmisteltaessa käsityksiä arvioidaan ensinnäkin suhteessa samassa puolueessa esiintyviin mutta myös suhteessa muissa puolueissa vallitseviin käsityksiin. (Aarnio 1998, s. 30)

Poliittiset ohjelmat ovat teksteinä sellaisia, että ne pyrkivät vaikuttamaan ja vakuuttamaan, ja joiden kautta puolueet pyrkivät perustelemaan tavoitteitaan esimerkiksi argumentoinnilla ja tunteisiin vetoamisella. Käytännön politiikka, ajankohtainen poliittinen kilpailutilanne sekä ideologinen puolueen perinne vaikuttavat siihen, millaisia strategisia valintoja puolueissa tehdään. Tämä puolestaan tulee näkyviin esimerkiksi poliittisissa ohjelmissa. (Välimäki 2019, s. 32)

Puolueohjelmia voidaan tarkastella valintoja sisältävinä poliittisina tekoina. Ohjelmat ovat poliittista retoriikkaa, joka sisältää erilaisia argumentaatiotyylejä. Ne siis jo

itsessään kertovat ”kirjoittajien (ja ohjelmien hyväksyjien) maailmankuvasta, todellisuuskäsityksistä, poliittisista tulkinnoista ja näihin sisältyvistä eksplisiittisistä ja implisiittisistä valinnoista ja siitä millä keinoin puhujakirjoittaja pyrkii taivuttelemaan yleisönsä puolelleen.” (Pekonen 1995, s. 26)

3.3 Tasa-arvo ja feminismi puolueohjelmissa

Suomalaisessa puolueohjelmassa nostettiin ensi kertaa tavoitteeksi sukupuolten välinen yhdenvertaisuus vuonna 1899, Suomen työväenpuolueen periaateohjelmassa. Tätä aiemmissa harvalukuisissa poliittisissa ohjelmissa naiset suljettiin tasa-arvoperiaatteen ulkopuolelle. Kun naiset saivat valtiollisen äänioikeuden vuoden 1906 valtiosääntöuudistuksessa, naisten asemaan liittyneet ongelmat siirtyivät vasemmistopuolueiden ohjelmista myös muiden puolueiden ohjelmiin. Kuitenkin 20-luvulta 60-luvulle asti naisten oikeudet olivat ohjelmissa taka-alalla sen jälkeen, kun naisten oikeudet olivat uudistusten myötä parantuneet. (Holli 1991, s. 24–27) Puolueilla on ollut usein erityisohjelmia ”naistoimintaa” varten; sellaisia, jotka koskevat vain osaa niiden tavoittelemasta kannattajakunnasta eivätkä koko puoluetta (Borg 1964, s. 18).

Vasemmistopuolueiden ohjelmissa korostui naisten työntekoon liittyvät asiat, mutta muissa kuin vasemmistopuolueissa korostettiin lähinnä naisten perheroolia äitinä ja kasvattajana. 60-luvulle tultaessa uuden naisliikkeen myötä tasa-arvoon liittyvät asiat nousivat taas paremmin keskiöön. (Holli 1991, s. 24–27) 1980-luvulla postmaterialistiset teemat, kuten ekologiset ja feministiset aatteet, nousivat pinnalle. 1980-luvun lopulla nousivat puolestaan markkinausko ja uusliberalismi. (Mickelsson 2015, s. 284, Mickelsson 2006, s. 240)

Vasemmistoliiton 1990-luvun puolueohjelmissa mainitaan jo sana feminismi, mutta sukupuolinäkökulmasta. Kuitenkin vuoden 1998 naispoliittisessa asiakirjassa kirjoitetaan:

Vasemmistoliitossa on oraalla valmiuksia toimia yhdessä vasemmistonaisten kanssa, jotka haluavat kehittää feminististä profiilia ja ottavat politiikan päiväjärjestykseen muitakin kuin taloudellisiin etuihin liittyviä kysymyksiä, kuten seksuaalisuuden, vanhemmuuden, ruumiillisuuden, vähemmistöjen aseman ja ihmisten arjen kokonaisuudessaan. (Vasemmistoliitto 1998)

Vihreiden vuoden 2006 periaateohjelmassa puhutaan vihreästä feminismistä, jossa on jo havaittavissa myös intersektionaalisuuteen viittaavaa tulokulmaa. Vuonna 2009 Vihreiltä ilmestyi Vihreän feminismin linjapaperi. Myös Karlssonin ja Wibergin (2010, s. 58) periaateohjelma-analyysissä ilmeni, että Vasemmistoliiton silloisessa periaateohjelmassa mainitaan feministinen ajattelu myönteisesti. Vihreillä taas ympäristön lisäksi toinen selkeä painopiste on sukupuolten ja seksuaalisten vähemmistöjen tasa-arvo.

Sosiaalidemokraateilla feminismi-sana ilmestyi vuoden 2016 erityisohjelmaan ja 2017 yleisohjelmaan. Vihreiden vuoden 2017 kuntavaaliohjelmassa mainitaan feministinen politiikka, mutta se on vain yksi osa kokonaiskuvaa. Kahdentoista kohdan ohjelmassa numero yhdeksän on *Kunnista tehdään tasa-arvoisia ja syrjinnästä vapaita.* ”Kunnissa ei ole meitä ja heitä. On vain yhdenvertaisia asukkaita varallisuuteen, sukupuoleen, ihonväriin tai etniseen taustaan katsomatta. Tehdään rohkeasti feminististä politiikkaa, jossa sanotaan ei kaikelle syrjinnälle ja puolustetaan jokaisen oikeutta olla oma itsensä. Pidetään kaikkien puolta.” Tämä on jo selkeästi intersektionaalista lähestymistä feminismiin. (Vihreä liitto rp 2017) Perussuomalaisten vuoden 2017 kuntavaaliohjelmassa puolestaan suhtaudutaan kriittisesti ”moniin ideologisiin kasvatuksen ja feminismin ajatuksiin” ja jatketaan, että ”Vaikka tarkoitus saattaakin alun perin olla hyvä, hukkuu lapsi helposti pesuveteen” (Perussuomalaiset 2017). Tämä vaikuttaa olevan ensi kerta, kun suomalaisissa puolueohjelmissa mainitaan feminismi kriittiseen sävyyn.

Eräs esimerkki tasa-arvosta puolueohjelmissa on palkaton työ. Perinteisesti työ määritellään palkkatyöksi, vaikka talous riippuu sekä palkkatyöstä että yksityisestä, kotona tehtävästä palkattomasta työstä. Tällainen lähestymistapa työhön johtaa tilanteeseen, jossa useimpien ihmisten suorittama palkaton työ ja hoiva on tilastollisesti, taloudellisesti ja

poliittisesti näkymätöntä. Naiset tekevät yhä suurimman osan palkattomasta työstä. (Zachorowska-Mazurkiewicz 2016)

Feministisen puolueen yleisohjelmassa perinteisesti näkymättömäksi jäänyt palkaton työ mainitaan ja eduskuntavaaliohjelman yksi aloitekohdista on ”Palkaton työ näkyviin”. Puolueohjelmissa palkaton työ on näkynyt tätä ennen SDP:n ja Vasemmistoliiton erityisohjelmissa 2010-luvun alkupuolella ja Vihreiden puolueohjelmassa vuonna 1990. Keskustan vuoden 1989 yleisohjelmaluonnoksessa asia oli myös esillä, mutta lopulliseen versioon se ei päässyt.

4 Retorinen diskurssianalyysi

Tässä luvussa esitellään retorista diskurssianalyysiä ja sosiaalista konstruktionismia. Retoriikka on aikojen saatossa määritelty monella tavalla. Joissain määritelmissä retoriikka on suostuttelua, toisissa se kattaa laajasti monenlaisen ilmaisun. Retoriikka saatetaan liittää argumentointiin tai kaunopuheisuuteen. Kaksi asiaa kuitenkin toistuu retoriikkaa määritellessä: retorinen toiminta sijoittuu yleensä politiikan kentälle, poliittisiin puheisiin ja teksteihin. Lisäksi retoriikka nähdään diskurssina, jonka ajatellaan vaikuttavan yleisöön jollakin tavalla. (Gill & Whedbee 1997)

Vakuuttava ja suostutteleva käyttäytyminen on luonteeltaan kommunikatiivista; kielellisten tyylikeinojen käyttäminen retorisiin tarkoituksiin ilmenee ihmisten päivittäisessä toiminnassa. Retoriset teot, jotka tähtäävät puhujan vaikuttavuuteen suhteessa yleisöön ja yrittävät vaikuttaa kuulijoiden käyttäytymiseen, ovat luontaisia ja perustavanlaatuisia toimintoja ihmisten välisessä kommunikaatiossa. (Sornig 1989, s. 95)

4.1 Sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalisessa konstruktionismissa tarkastellaan sosiaalisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista (Pietikäinen ja Mäntynen 2019). Jokisen, Juhilan ja Suonisen mukaan kielenkäyttöä voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta: todellisuuden kuvana, jonka mukaan kielen käyttö on väline käsittelemään olemassa olevia faktoja, tai vaihtoehtoisesti todellisuuden rakentamisena, jossa kielen käyttö nähdään osana todellisuutta (1993, s. 9). Diskurssianalyysin lähtökohta on, että kielen käyttö järjestää ja rakentaa sosiaalista todellisuutta, eikä siis vain kuvaa maailmaa. Kieltä käyttäessä siis konstruoidaan eli merkityksellistetään asiat, joista puhutaan. (1993, s. 18)

Diskurssianalyysissä keskeinen käsitys on, että sosiaalista todellisuutta rakennetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä ja erityisesti sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Siinä tutkitaan kielen käyttöä ja muita semioottisia merkkijärjestelmiä. Diskurssianalyysissä otetaan huomioon analysoitavan aineiston konteksti, aineistoa tarkastellaan siis sidonnaisena aikaan ja paikkaan, ja tulkinta suhteutetaan tähän (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, s. 9–10, 30; Pietikäinen & Mäntynen 2019).

Diskurssianalyysi korostaa kolmea asiaa: kielenkäytön tilanteen merkitystä, sitä, että kielenkäytöllä on ehtoja, normeja ja seurauksia ja että sosiaalinen toiminta on myös kielellistä toimintaa. Kielenkäyttö ja ympäröivä maailma vaikuttavat toisiinsa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019)

Diskurssianalyysia kuvataan teoreettisena viitekehyksenä, jossa on joitakin lähtökohtaisia oletuksia. Kielen käytön nähdään rakentavan sosiaalista todellisuutta, useita rinnakkaisia merkityssysteemejä nähdään olevan olemassa, merkityksellisen toiminnan nähdään olevan kontekstisidonnaista, toimijoiden ajatellaan olevan kiinnittyneitä merkityssysteemeihin ja kielen käytön nähdään tuottavan seurauksia. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, s. 17–18)

Retoriikka on Jokisen mukaan (1999, s. 46) kuulijoiden, lukijoiden tai keskustelukumppaneiden vakuuttamista jonkun argumentin pätevydestä ja pyrkimystä saada yleisö sitoutumaan siihen. Argumentaatiossa yleisö on keskeisessä asemassa, ja yleisö määrittää argumentoinnin lähtökohdat ja kulun. Retorisessa analyysissä tutkitaan merkitysten tuottamisen kielellisiä prosesseja siitä näkökulmasta, kuinka jotkut todellisuuden versiot pyritään saamaan vakuuttaviksi ja kannatettaviksi sekä kuinka yleisö saadaan sitoutumaan niihin. (1999, s. 126)

Retorisessa diskurssianalyysissä todellisuus nähdään tulkinnanvaraisena. Billigin mukaan (1996, s. 138–139) ”viimeistä, kritiikin ulkopuolella olevaa sanaa ei voi olla olemassa.” Mikään argumentti ei voi ratkaista keskustelua samalla tavalla kuin matemaattiseen

ongelmaan voidaan saada lopullinen ratkaisu. Samaa aihetta voidaan tarkastella ja argumentoida monesta suunnasta. Sekä puolesta että vastaan voidaan antaa perusteluja ja syitä – eli argumentoinnissa kaksi päinvastaista lausuntoa voi olla samanaikaisesti tosia ja perusteltuja. Samalla ne kumpikin ovat avoimia kritiikille. Tämä tarkoittaa, että argumentteja on mahdollista olla loputon määrä. (1996, s. 123)

Billigin mukaan (1987, s. 44) sana argumentti on moniulotteinen. Siihen sisältyy sekä yksityinen että sosiaalinen aspekti, jotka ovat toisiinsa sidoksissa. Argumentin yksityinen puoli liittyy henkilökohtaiseen päättelyketjuun, kun taas sosiaalinen puoli liittyy ihmisten väliseen erimielisyyteen. Ja jos asioihin liittyy aina nämä kaksi puolta, silloin mikä tahansa mielipide on mahdollisesti kiistanalainen. Tästä puolestaan seuraa se, että mikä tahansa yksityinen argumentti on osa sosiaalista argumenttia.

4.2 Retorisen vakuuttamisen keinot

Potter (1996, s. 107) jakaa retoriikan hyökkävään ja puolustavaan. Hyökkävä retoriikka asettaa vastapuolen puheet kyseenalaiseen valoon esimerkiksi muokkaamalla tai vahingoittamalla niitä. Puolustava retoriikka taas nimensä mukaisesti on sellaista, jolla pystytään torjumaan hyökkäykset ja vastaamaan niihin.

Jokinen (2016, s. 344) määrittelee erilaisia retorisen vakuuttamisen keinoja Potterin (1996) faktan konstruoinnin strategioita mukailleen. Jokinen kuitenkin laajentaa keinoja pelkästä faktan tuottamisesta esimerkiksi moraalisiin hyveisiin. Jokinen jaottelee vakuuttamisen keinot sellaisiin, jotka liittyvät joko väitteen esittäjään tai esitettyyn argumenttiin. Väitteen esittäjään liittyviä keinoja ovat etäännyttäminen omista intresseistä, puhujakategorioilla oikeuttaminen, liittoutumisasteen säätely sekä konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen. Esitettyyn argumenttiin liittyviä keinoja ovat tosiasiapuhe, kategorisointi, yksityiskohdilla ja narratiiveilla vaikuttaminen, määrällistäminen, metaforat ja ääri-ilmaisut.

Muita retorisia keinoja ovat listaukset, kontrastiparien käyttö, havainnollistavat esimerkit ja rinnastukset, toisto ja tautologia sekä oletettuun vasta-argumenttiin varautuminen. Listauksilla luodaan vaikutelma yleisyydestä tai säännönmukaisuudesta. Kontrastipareilla luodaan vastakkainasetteluja. Esimerkkien ja rinnastusten avulla asioista saa helpommin ymmärrettäviä, jolloin kuulijan on helpompi vastaanottaa jokin tieto. Jos puhuja varautuu jo ennalta oletettuun vasta-argumenttiin, vastapuolen on tällöin vaikeampi käyttää sitä omaksi edukseen. (Jokinen 2016, s. 364–367)

4.2.1 Väitteen esittäjään liittyvät keinot

Jos yleisö ajattelee, että argumentin esittäjä ajaa omaa etuaan, sitä on vaikeaa vakuuttaa. Siksi eräs tyypillinen keino on etäännyttäminen omista intresseistä. Jos puhuja saa perusteltua yleisölleen, että ojassa ei ole omaa lehmää, on yleisö todennäköisesti vastaanottavaisempi. Joskus kuitenkin omien sidosten avoin myöntäminen voi myöskin herättää luottamusta. Omakohtaiseen kokemukseen vetoaminen saattaa myös olla tehokas vakuuttamisen keino. (Jokinen 2016, s. 345-346) Poliittisessa kontekstissa puhujan aikomuksista voidaan tehdä päätelmiä niiden yleistietojen ja tavoitteiden perusteella, joita on saatavilla poliittisiin ryhmiin ja henkilöihin liittyen (Holly 1989, s. 123).

Puhujakategorioilla oikeuttaminen tarkoittaa sitä, että joihinkin kategorioihin kuuluviin puhujiin liitetään tietty tietämys. Jos puhe lausutaan arvostetusta kategoriasta, kuten vaikka professorin tai lääkärin, se auttaa liittämään puheeseen vakuuttavan statuksen sisällöstä riippumatta. Tämän vuoksi esimerkiksi lääkäri, joka suosittelee ruokavalion muutosta hoidoksi syöpään virallisten hoitokeinojen sijaan, on vaarallinen, sillä lääkärin status tuo uskottavuutta potilaan silmissä. Jotkut kategoriat taas vähentävät puhujan uskottavuutta; esimerkiksi lasta ei aina pidetä luotettavana todistajana rikosjutuissa. Kategoriat voivat olla päällekkäisiä, sekä selkeitä tai häilyvärajaisia. (Jokinen 2016, s. 346–347)

Puhuja voi säädellä liittoutumisastetta suhteessa lausumaansa. Jos puhetta ei esitetä omana ajatuksena, vaan sanotaan esimerkiksi että joku muu sanoi näin, tällöin puhuja ei myöskään ole vastuussa sanomastaan ja vaikkapa sen todenperäisyydestä. Tätä keinoa käytetään esimerkiksi uutisissa neutraaliuden tavoittamisessa. (Potter 1996, s. 142–143)

Puheen vakuuttavuutta voi vahvistaa myös konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla. Jos asia esitetään monien hyväksymänä, se ei vaikuta vain henkilökohtaiselta mielipiteeltä vaan sillä on enemmän painoarvoa. Puhuja voi viitata esimerkiksi muihin samalla tavalla ajatteleviin tahoihin tai johonkin, mitä pidetään kulttuurissa yleisesti kaikkien hyväksymänä. Myös ”me-puhe” on keino vedota konsensukseen: puhujalla on väitteensä tukena muitakin, esimerkiksi instituution suoma selkänöja. Asiantuntijan lausuntoon vetoaminen vahvistaa myös argumentin tehoa. Tämä voi olla esimerkiksi tutkimustuloksilla asian perustelua. (Jokinen 2016, s. 350–351)

4.2.2 Esitettyyn argumenttiin liittyvät keinot

On tilanteita, joissa puhuja etäännyttää itsensä aiheesta, ja asiat alkavat ikään kuin puhua omasta puolestaan. Tällainen tosiasiapuhe on tyypillistä esimerkiksi tieteessä ja politiikassa. Tieteellisessä tekstissä käytetään usein persoonatonta ilmaisua, esimerkiksi ”tulokset viittaavat” johonkin pikemminkin kuin että tutkimuksen tekijät tekivät tällaisia päätelmiä. Osa tieteellisestäkin tekstistä kertoo kuitenkin aina tutkijoiden ja heidän tutkimusyhteisönsä toiminnasta ja uskomuksista. (Jokinen 2016, s. 351–352; Gilbert & Mulkay 1984, s. 42)

Kategorisoinnin voidaan jopa ajatella olevan ajattelun perusyksikkö; tietty asia sijoitetaan tiettyyn kategoriaan kuuluvaksi. Kategorisointi voi liittyä paitsi puhujaan, kuten edellä, myös esitettyyn argumenttiin. Kategorioita tuotetaan sosiaalisesti, ja niitä voi käyttää oikeuttamiseen ja kritisointiin. (Billig 1987, s. 120–121, 135; Jokinen 2016, s. 353–354)

Yksityiskohdat ja puheen sijoittaminen osaksi kertomusta saattaa saada aikaan sen, että asioita ei tarvitse esimerkiksi nimetä suoraan, vaan kuulija päättelee asioita itse. Puhuja ei tällöin ole vastuussa kuulijan päätelmistä. Yksityiskohtainen kuvailu tuo vakuuttavuutta. (Jokinen 2016, s. 356–357)

Puhuja voi vahvistaa sanomaansa määrällistämällä eli kvantifioimalla asioita. Määrällistä voi joko numeerisesti tai sanallisesti. Määrällistäminen on voimakkaasti vaikuttava keino, joka tuotetaan sosiaalisesti ja jota voi käyttää retorisesti. Kvantifioiminen tuo sanomalle painoarvoa, mutta samalla puhuja voi päättää mitä esitetään ja mitä jätetään pois. Eri tavoilla voi saada erilaisia tuloksia ja päästä erilaiseen, haluttuun lopputulokseen. (Potter, Whetherell & Chitty 1991)

Metaforat ja muut kielikuvat, niiden monipuolisuus tai vähäisyys ja niiden asema uskottavuuden luomisessa ovat merkittäviä retorisia keinoja. Metafora on perinteisesti määritelty ”vertauksena ilman kuin-sanaa”. Metafora tuo puheeseen ilmaisuvoimaa ja väriä, mutta samalla helpottaa kuulijan ymmärrystä sellaisen avulla, mikä on jo valmiiksi tuttua. Metaforat ovat kulttuurisidonnaisia ja ne voidaan jakaa ilmeisiin ja uinuviin metaforiin. (Kakkuri-Knuuttila 2015, 234, 258–260)

Ääri-ilmaisujen avulla kuulijan huomio voidaan kiinnittää haluttuihin seikkoihin korostamalla tai minimoimalla niitä. Ääri-ilmaisuja voivat olla esimerkiksi ”joka kerta”, ”täysin” ja ”ei mitään”. Niiden liiallinen käyttö tuo riskin siitä, että puhujan ajatellaan liioittelevan, jolloin uskottavuus heikkenee. (Jokinen 2016, s. 362–364)

4.3 Yleisö ja strateginen äänestäminen

Perelman (1996, s. 21) määrittelee yleisöksi ”kaikki ne, joihin puhuja haluaa argumentaatiolla vaikuttaa”. Argumentaatiossa pyritään hänen (1996, s. 16-18)

mukaansa ”hankkimaan tai vahvistamaan yleisön hyväksyntää tai kannatusta esitetyille väitteille”. Se että argumentaation keinoin pyritään vaikuttamaan yleisöön, tarkoittaa että kuulijoiden mielipiteille annetaan arvoa. Koska argumentointi on yleisökeskeistä, se on myös kulttuurisidonnaista. Retoriikan vaikutus yleisöön ja vakuuttamisen onnistuminen näkyy yleisön toiminnassa, kuten äänestyskäyttäytymisessä. (Leiwo & Pietikäinen 1996, s. 95)

Retorisen perinteen voi jakaa käytännölliseen ja esteettiseen puoleen. Käytännöllisessä puolessa on paljon yhtymäkohtia psykologiaan. Jotta puhuja voisi vakuuttaa yleisönsä, hänen tulee tuntee ne ja opiskella niiden tunteita ja ajatuksia. Aristoteleen mukaan retoriikan tavoitteena ei ollut yleisön vakuuttaminen vaan sen tutkiminen, millä keinoilla yleisö olisi mahdollista vakuuttaa. (Billig 1996, s. 82–84)

Poliittiseen toimintaan osallistutaan pääasiassa siksi, että edistetään omia etuja tai sellaisen yhteiskuntaryhmän etuja, johon tunnetaan kuuluvuutta. Jos painotetaan muiden kuin vain oman yhteiskuntaryhmän etuja, puhutaan altruistisista motiiveista. Poliittisen osallistumisen motiivi voi olla esimerkiksi aatteelliseen tavoitteen edistäminen, velvollisuudentunne tai pienen vähemmistön kohdalla vallan tavoittelu. (Paloheimo & Wiberg 2012, s. 202–203)

Äänestäjien päätöksiin voivat vaikuttaa usein muutkin seikat kuin vain heidän omat preferenssinsä tai suosikkiehdokkaansa. Heillä on tämän lisäksi esimerkiksi uutisista tai kannatuskyselyistä saatua tietoa siitä, kuinka todennäköistä ehdokkaiden läpimeno vaaleissa on; vaalien lähestyessä mielipidemittauksia julkaistaan tiheään tahtiin. Jos vaikkapa gallup-kyselyn perusteella oman ensisijaisen vaihtoehdon kannatus näyttää heikolta, se saattaa olla peruste olla äänestämättä parhaana pitämäänsä vaihtoehtoa. Äänestäjät eivät halua, että oma ääni menee hukkaan. Äänestäjät eivät siis välttämättä äänestä suosikkiaan, jos tietävät jollakulla toisella ehdokkaalla olevan parempi mahdollisuus tulla valituksi. Toisinaan äänestäjät antavat äänensä suosikilleen siitäkin huolimatta, että menestymismahdollisuudet näyttäisivät todella heikoilta. Joskus kannatus, vaikka

pienikin, on tärkeä signaali. (Myerson & Weber 1993, s. 102; Paloheimo & Wiberg 2012, s. 232)

Strategisesti voi äänestää myös sillä tavalla, jos ajattelee ensisijaisen vaihtoehdon pärjäävän joka tapauksessa hyvin, ja haluaa tukea seuraavaksi parasta vaihtoehtoa, mikä saattaa vaikuttaa esimerkiksi valittavien edustajien painotukseen vasemmisto-oikeisto-akselilla. Joskus äänestetään strategisesti myös siten, että halutaan välttää kaikista huonoimpana pidetyn vaihtoehdon valituksi tuleminen. (Paloheimo & Wiberg 2012, s. 233)

Strateginen äänestyskäyttäytyminen on viime aikoina esiintynyt uutisissa esimerkiksi Yhdysvaltojen presidentinvaalia edeltävässä demokraattien ehdokaskisassa. Tärkeimpänä ominaisuutena valittavalla demokraattien presidenttiehdokkaalla on nähty *electability*, eli vapaasti kääntäen valintakelpoisuus, jotta demokraateilla olisi parhaat mahdollisuudet päihittää republikaanien ehdokas vuoden 2020 vaaleissa. (The New York Times 2019)

On syytä olettaa, että uuden puolueen vasta vakiinnuttaessa asemaansa äänestäjät ajattelevat strategisesti. Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa Feministinen puolue oli vaaliliitossa muiden pienpuolueiden kanssa. Tämä osaltaan sekä lisäsi puolueen mahdollisuuksia saada ehdokas valittua kansanedustajaksi, mutta osaltaan lisäsi myös riskiä sille, että äännet päätyvätkin lopulta aivan väärän puolueen pottiin. Puolue käsittelee vaaliliittoa blogikirjoituksessa, ja vastaa huoleen muun muassa näin:

Olemme kuulleet, että jotkut kannattajistamme haluaisivat äänestää Feminististä puoluetta, mutta pelkäävät äänensä "valuvaan" väärälle puolueelle. Me puolueessa kannustamme jokaista äänestämään eduskuntavaaleissa omien arvojen ja poliittisten tavoitteidensa mukaisesti, rakentaen sitä maailmaa jota kohti haluaa kulkea. (Feministinen puolue 2019c)

Puolue siis kannustaa äänestämään kunkin arvojen mukaan eikä strategisesti.

5 Muutos Feministisen puolueen puolueohjelmissa

Tässä luvussa käsitellään sitä, millaisia diskursseja Feministisen puolueen yleisohjelmasta, kuntavaaliohjelmasta, eduskuntavaaliohjelmasta sekä eurovaaliohjelmasta löytyy. Ohjelmatoiminnassa tuotetaan uusia odotuksia ja haetaan oikeutusta tulevalle toiminnalle (Aarnio 1998, s. 123). Ohjelmien avulla poliittiset toimijat osoittavat suuntaa sille, miten poliittinen tila voitaisiin muuttaa nykyistä siedettävämmäksi. Poliittisten ohjelmien voidaan nähdä sijaitsevan olemassa olevien asiantilojen ja arvojen maailman välille (Lappalainen 2006, s. 267). Retorinen teksti reagoi yhteiskunnallisiin kysymyksiin tai ongelmiin tai on vuorovaikutuksessa niiden kanssa, ja se tuottaa jonkinlaista toimintaa tai muutosta maailmassa (Gill & Whedbee 1997).

Uuden luomisessa kritiikki merkitsee politisoimista, automaattisen yksimielisyyden rikkomista ja astumista ulos entisistä rutiineista. Politisoiva kieli ja retoriikka problematisoivat tavalla tai toisella entisen, yleisen, automaattisen ja yksiäänisen sanan. (Pekonen 1991, s. 55)

Muutos on luonnollinen lähtökohta uudelle puolueelle; jos tämänhetkiseen tilanteeseen oltaisiin tyytyväisiä, ei uutta puoluetakaan tarvittaisi. Puolue myös olettaa, että sen yleisö, potentiaaliset äänestäjät, toivovat myös muutosta nykyiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja politiikkaan.

5.1 Nykytilan kritiikki muutodiskurssina

Kritiikissä keskustelun piiriin tuodaan ”se mistä ei ole puhuttu”. Kritiikkiin vaaditaan Pekosen (1991, s. 55) mukaan jonkinlainen kriisi, joka pakottaa havaitsemaan konkreettisesti kuinka perinteiset käsitteet eivät kuvaa kokemuksia oikein; on siis pakko löytää uusia sanoja ja merkityksiä.

Eräs läpileikkaava teema aineistossa on nykytilan kritiikki, tämänhetkisen ja tähänastisen politiikan kehystäminen pettymyksenä, joka ei ole onnistunut ratkaisemaan keskeisiä yhteiskunnallisia ongelmia toivotulla tavalla, kuten esimerkissä 1. Tämä pettymys on ollut niin suurta, että tarvitaan kokonainen uusi puolue, joka voi muuttaa maailmaa.

- (1) Poliitiikkaa on tehty perinteisesti enemmistöjen ehdoilla. Tämä pudottaa monet yhteiskunnallisen päätöksenteon marginaaliin. Tarvitsemme siksi poliitiikkaa, joka haastaa nykyiset ideologiat.

Tämä voidaan nähdä myös jakona vanhaan ja uuteen politiikan tekemisen malliin. Vanha, perinteinen tapa esitetään aikansa eläneenä ja elähtäneenä, uusi puolestaan esitetään vastauksena inhimillisiin ongelmiin, niihin joihin vanha ei ole löytänyt ratkaisua. Aineiston mukaan vanha poliitiikka on mennyt massojen ja enemmistöjen mukaan, uusi taas tulee menemään vähemmistöjen ehdoilla. Teksteissä korostuu ideologisuus, esimerkiksi monessa asiassa maksuttomuus on yhtä kuin tasa-arvo.

Uuden ja vanhan tekemisen törmäys ei rajoitu pelkästään politiikkaan, vaan se pätee myös feminismiin. Vanhan liiton feminismi ajaa vahvasti nimenomaan naisten oikeuksia, kun taas uusi intersektionaalinen feminismi ei keskity niinkään sukupuoleen kuin kokonaisvaltaisesti kaikkeen syrjintään, perustui se sitten sukupuoleen tai johonkin muuhun ominaisuuteen, kuten ihonväriin tai vammaan.

5.1.1 Normikriittinen muutoksen diskurssi

Normin voi määritellä monella tavalla, mutta yhteistä useille määritelmille on se, että tietynlainen toiminta joko on tai ei ole yleisesti suotavaa. Toinen ulottuvuus on se, että ihmisten odotetaan käyttäytyvän tietyllä tavalla tietyissä olosuhteissa. (Opp 2015) Normit voivat olla positiivisia, mutta usein ne ovat myös syrjiviä. Saarikoski ja Kovero (2013) määrittelevät syrjivät normit tiedostamattomiksi oletuksiksi ja stereotyyppioiksi, jotka vaikuttavat tapaan ymmärtää ympäröivää todellisuutta ja muita ihmisiä.

Normikriittinen näkökulma tarkoittaa sitä, että kyseenalaistaa sen, mikä nähdään normaalina tai epänormaalina, sallittuna ja kiellettynä. Siihen liittyy myös se, kenen katsotaan olevan "meitä" ja kenen "muita", ja mitä odotuksia ja ominaisuuksia liitetään erilaisiin ryhmiin, kuten esimerkiksi naisiin, maahanmuuttajiin tai heteroseksuaaleihin. (Isaks-son, Börjesson, Gunn, Andersson & Ehrnberger 2017) Normikriittisyyteen liittyy myös pyrkimys tunnistaa syrjiviä rakenteita sekä pyrkimys niiden muuttamiseen (Saarikoski & Kovero 2013).

Puolueohjelmissa on havaittavissa selkeää kritiikkiä normeihin perustuvaa politiikkaa kohtaan. Feministisen puolueen yleisohjelmassa on sana normi joko itsenäisenä tai osana yhdyssanaa yhteensä 23 kertaa. Esimerkki 2 kuvaa normikriittisyyttä aineistossa. Kunta- ja eurovaaliohjelmissa normeja ei suoraan mainita.

- (2) Feministinen puolue lähestyy kysymyksiä seksuaalisuudesta, seksuaali- ja lisääntymisterveydestä ja niihin liittyvistä oikeuksista sekä yhteiselämän eri muodoista normikriittisestä näkökulmasta. Normikriittisyys tarkoittaa yhteiskunnan syrjivien normien haastamista.

Aineistossa nostetaan vähemmistöt marginaalista keskiöön kategorisoimalla. Norminmukaisiin kategorioihin puolestaan mahtuvat esimerkiksi keski-ikäiset, heteroseksuaalit, ydinperheeseen kuuluvat ja valkoiset ihmiset. Vähemmistö- ja normikategorisointeja on esitetty tarkemmin taulukossa 2 (s. 48). Normien purkaminen tai muuttaminen nähdään aineistossa edellytyksenä todelliselle hyvinvoinnille, kuten esimerkissä 3.

- (3) Jotta todellinen hyvinvointi olisi saavutettavissa, on valtaa ja etuoikeuksia jaettava uudelleen niin, että sukupuolten valtasuhteet, rasismi, heteronormi, rodullistaminen ja kolonialistinen perintö murtuvat. Se tarkoittaa vakiintuneiden toimintatapojen ja päätöksentekoa ohjaavien normien uudelleenmäärittelyä ja muuttamista.

Päätöksentekoa ohjaavat normit kyseenalaistetaan aineistossa ja ne tahdotaan rikkoa. Eräs erityinen osa-alue, joka nousee aineistossa esiin normikriittisenä, on koulutus. Aineistossa esimerkiksi opettajankoulutuksessa ja opetuksen sisällöissä tulisi olla

normikriittinen ja sukupuolisensitiivinen näkökulma ”varhaiskasvatuksesta peruskouluun ja korkeakouluun saakka”. Kasvatuksen ala onkin se, jossa normikriittinen lähestymistapa on jo jokseenkin vakiinnuttanut asemaansa yhteiskunnassamme. Esimerkiksi jo vuonna 2012 käynnistyi opetus- ja kulttuuriministeriön tukema Normit nurin! -hanke eli Suvaitsevaisuudesta yhdenvertaisuuteen -hanke, jonka tavoitteena oli yhdenvertainen koulu, jossa jokaisen on turvallista ja hauskaa opiskella. Hankkeessa julkaistiin myös opas normikriittisyyteen, joka oli suunnattu erityisesti opettajille. (Saarikoski & Kovero 2013)

5.1.2 Rakenteellisen muutoksen diskurssi

Rakenteita ovat esimerkiksi poliittiset systeemit, taloudelliset lainalaisuudet ja vakiintuneet sosiaaliset instituutiot kuten työ, laki tai koulutus. Rakenteet ymmärretään yksittäisiä toimijoita suuremmiksi, vahvemmiksi ja pysyvämmiksi asioiksi. Valta liittyy rakenteisiin läheisesti. (Juhila & Suoninen 1999, s. 246–247)

Jos joku ihmisryhmä asetetaan toisen edelle jonkun ominaisuutensa vuoksi siten, että ensimmäinen ryhmä saavuttaa hyötyä tai etuoikeuksia ja joku muu ryhmä kokee haittaa, tätä ilmiötä kutsutaan rakenteelliseksi epätasa-arvoksi. Näitä ominaisuuksia saattavat olla esimerkiksi sukupuoli, etnisuus tai luokka. Yhteiskunnan ja instituutioiden (esimerkiksi työmarkkinat, koulutus ja terveydenhuolto) käytännöissä ja toiminnassa on yleensä sisäänrakennettuna rakenteellista epätasa-arvoa. Muutos tähän vaatii tilanteen tunnistamista sekä yleensä laajoja ja pitkäkestoisia yhteiskuntapoliittisia toimia ja aktiivista pyrkimystä muutokseen. (Karkulehto, Saresma, Harjunen & Kantola 2012). Intersektionaalinen feminismi pyrkii tekemään syrjivät rakenteet näkyviksi (Talvitie & Abdulkarim 2018).

Rakenteellista epätasa-arvoa käsitellään toistuvasti myös aineistossa, kuten esimerkki 4 osoittaa. Feministisen puolueen yleisohjelmassa määritellään, että feministinen politiikka edellyttää rakenteellisia, kattavia ja välittömiä muutoksia. Rakenteet mainitaan

kaikissa muissa ohjelmissa paitsi eurovaaliohjelmassa. Kuntavaaliohjelmassa ne mainitaan kerran: ”tarjotaan lapsille ja nuorille työkaluja muuttaa rakenteita, jotka ylläpitävät epätasa-arvoa yhteiskunnassa”. Tämä sama lause on myös eduskuntavaaliohjelmassa. Yleisohjelmassa käsitellään rakenteita eniten, ne mainitaan lähes kaksikymmentä kertaa.

- (4) Feministisestä näkökulmasta esteellisyys on ennen kaikkea rakenteellinen ongelma. Yhteiskunta itsessään tuottaa esteitä, jotka rajoittavat eri tavoin monien toimintamahdollisuuksia, ja siksi yhteiskunnan on myös kannettava vastuu esteiden purkamisesta.

Aineistossa puhutaan valtarakenteista, luokkarakenteista, syrjivistä rakenteista, rassistista rakenteista sekä rakenteellisesta epätasa-arvosta, syrjinnästä ja rasismista (esimerkki 5). Lisäksi mainitaan rakenteellinen epäkohta ja puhutaan rakenteellisesta muutoksesta. Mutta vaikka rakenteita ei sanana mainittaisikaan, ne voi havaita myös muista kielellisistä valinnoista. Esimerkiksi eurovaaliohjelmassa kirjoitetaan, että yhtäläiset mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaelämään eivät ole totta, jos osaa ihmisistä syrjitään ominaisuuksien perusteella.

- (5) Puretaan rakenteellinen rasismi. Puututaan institutionaalisiin käytäntöihin perustuvaan ja lainsäädännön avulla tuotettuun tai toteutettuun rasismiin, tuomalla se näkyviin ja korjaamalla vallan vääristymät.

Yleisohjelmassa ja eduskuntavaaliohjelmassa puhutaan myös rakenteiden vahvistamisesta: ”Lastensuojelun tutkimusperustaisuutta tulee lisätä valtakunnallisesti parempien käytäntöjen ja rakenteiden vahvistamiseksi” ja ”Rakenteiden ja resurssien vahvistamisen lisäksi väkivallan kulttuurin murtaminen vaatii asenteiden muutosta”. Tästä voidaan päätellä, että silloin kun ne eivät ole syrjiviä, rakenteet voivat myös olla tarpeellisia.

5.2 Muutos toivetilana ja sen mahdollistama tulevaisuus

Retoriikka keskittyy tuleviin toimiin ja tapahtumiin, ja sen tarkoituksena on selvittää ehdotetun toimintatavan toimivuus tai haitallisuus tulevaisuudessa. Poliittisen retoriikan yksi tehtävistä on esittää, mitä poliittisia päätöksiä tai tekoja tulevaisuudessa tulisi tehdä. Lisäksi poliittinen retoriikka esittelee sitä, millaista tulevaisuudessa mahdollisesti on. (Dunmire 2005)

Tulevaisuuden konstruoiminen ja esittäminen sekä se retorinen funktio, joka kehottaa noiden esitysten kautta toimimaan, ovat keskeinen osa poliittista diskurssia (Dunmire 2005). Kielenkäytön ja puheen poliittisuuden eräänä yleisenä tunnusmerkinä on esitetty, että siinä on kyse tulevaisuudesta, vaikka siitä ei suoraan puhuttaisikaan (Pekonen 1991, s. 55). Poliitikassa ajan merkitys on muuttunut. Tulevaa koskeva odotushorisontti on muuttunut merkityksellisemmäksi kuin mennyttä koskeva kokemustila. Puhe tulevista sukupolvista on syrjäyttänyt puheen esi-isistä ja sankarivainajista. (Palonen 2012, s. 206)

Tulevaisuus on avoin, eikä menneisyys voi määrittää sitä. Odotusten tuottaminen on osa poliittista toimintaa, ja politiikassa kamppaillaan avoimen tulevaisuuden määrittämisestä esimerkiksi puolueohjelmien avulla. Ohjelmiin liittyy usein myönteisiä mielikuvia tulevaisuudesta, joiden tarkoitus on herättää toivoa. (Lappalainen 2006, s. 268) Puolueen ohjelmatyössä tuotetaan siis odotuksia. Tulevaisuus on visio, ja tulevaisuusvisioiden tuottaminen voi vahvistaa puoluetta. Ohjelmatyössä pyritään tuottamaan mahdollisimman vetoava ja uskottava näkemys tulevaisuudesta. Tulevaisuus voidaan nähdä puolue-toimijoiden valintojen tuloksena, ja valinnoilla annetaan tulevaisuudelle suunta. (Aarnio 1998, s. 224–242)

Aineistossa esitetään monenlaisia näkemyksiä tulevaisuudesta, kuten esimerkissä 6, jossa vedotaan yleisön äänestysintoon asettamalla silloisille vaaleille merkittävää painoarvoa. Varsinaisia kauhukuvia tulevaisuudesta ei maalata, mutta tämänhetkinen tilanne

(ja implisiittisesti se, mihin nykyisellä tavalla jatkaminen voisi johtaa) kuvataan uhkavana ja joitakin riskejä esitetään.

- (6) Vuonna 2019 valittava eduskunta on tärkeässä asemassa ratkaistessaan minkälaisen tulevaisuuden se rakentaa yhteiskuntamme nuorimmille jäsenille. Nyt tehtävillä tai tekemättä jäävillä ratkaisuilla on kauaskantoisia vaikutuksia.

Aineistosta löytyy jopa utopistisia (esimerkki 7) kuvauksia toivotunlaisesta maailmasta, joka on mahdollinen kyseistä puoluetta äänestämällä.

- (7) Pitkällä tähtäimellä tavoitteena tulee olla aseeton maailma.

”Hyvinvointia ei saa alistaa lyhytnäköisille taloudellisille tavoitteille”, kirjoitetaan puolueen yleisohjelmassa. Aineistossa hyvinvointi linkittyy siihen, että kaikilla yhteiskunnan jäsenillä on hyvä olla, ei vain esimerkiksi hyvätuloisilla keski-ikäisillä. Hoivaan sijoittaminen lisää puolueen mukaan hyvinvointia. Hyvinvointi on kaiken politiikan tavoite. Esimerkiksi talouskasvu ei itsessään ole tavoite, vaan talous nähdään hyvinvoinnin mahdollistajana, kuten esimerkissä 8.

- (8) Feministisessä politiikassa talous on työkalu, jolla taataan ennen muuta kaikkien hyvinvointi ja mahdollisuus hyvään elämään. Tästä talousmallista puhutaan usein hyvinvointitaloutena. Sen perustana ovat investoinnit koulutukseen ja hoivaan eli yhteiskunnan sivistyksen, kehityksen ja inhimillisten resurssien uudistamiseen.

Hyvinvoinnin lisäksi toinen kattava teema on turvallisuus. Tämä korostuu erityisesti yleisohjelmassa ja kuntavaaliohjelmassa (esimerkki 9, jossa otetaan kantaa etniseen profilointiin) sekä eurovaaliohjelmassa, jonka tulokulma on turvallinen elämä siirtolaisuuden motiivina.

- (9) Hyvässä kaupungissa jokainen on vapaa elämään hyvää elämää ja tuntemaan olonsa turvalliseksi julkisissa tiloissa. Hyvinvoivassa kaupungissa ei tarvitse pelätä sitä, että joutuu viranomaisten pysäyttämäksi ihonvärin tai

oletetun alkuperän vuoksi tai että yhteiskunta hylkää kerjäämisen tai asunnottomuuden takia.

Aineistossa turvallisuus on luottamusta tulevaisuuteen. Turvallisuutta voidaan rakentaa vähentämällä sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta sekä esimerkiksi vaikuttamalla koettuun turvattomuuden tunteeseen. Turvallisuutta ei puolestaan rakenneta lisäämällä poliiseja, kameravalvontaa ja vartijoita.

Yksi uhka tulevaisuudelle on ilmastonmuutos, ja sen pysäyttämiseksi on tehtävä radikaalejakin toimia (esimerkki 10).

- (10) Ilmaston lämpeneminen on pysäytettävä ja sen edellyttämät toimet on toteutettava nyt – aikaa saavuttaa käännepiste on enää 12 vuotta. Vaakalaudalla ei ole ainoastaan ympäristömme tulevaisuus, vaan koko hyvinvointimme edellytykset.

Suomen sekä Euroopan Unionin on oltava edelläkävijöitä ilmastonmuutoksen torjunnassa, kuten esimerkissä 11.

- (11) Euroopan Unionin on rakennettava kestävää yhteiskuntaa, jossa emme kuluta enempää resursseja kuin planeettamme kykenee tuottamaan.

Toinen aineistossa esiintyvä riski tulevaisuudelle on rasismi, nationalismi ja äärioikeistolainen ajattelu sekä niiden normalisoituminen länsimaisen politiikan areenoilla, kuten esimerkissä 12.

- (12) Euroopassa tarvitaan antirasistista feminististä politiikkaa. Maanosaa ravistelee takaisku naisten oikeuksien edistämässä ja sukupuolten tasa-arvossa. Rasistiset ja fasistiset puolueet kasvavat yhä voimakkaammiksi ja vaikuttavat jo Euroopan parlamentissa.

Vastaus tähän uhkaan on antirastistinen ja feministinen politiikka. Aineistossa mahdollinen, toivottava tulevaisuus olisi sellainen, jossa ei ole ylittämättömiä rajoja eikä ulossulkevia muureja.

5.3 Yhteenveto

Feministisen puolueen ohjelmissa korostuu vertailu vanhan ja uuden politiikan tekemisen tavan välillä. Muutosta kaivataan, jotta yhteiskunnan ongelmiin saataisiin ratkaisu. Näitä ongelmia ovat esimerkiksi syrjintä ja epätasa-arvo, ja ratkaisu niihin on feministinen tapa tehdä politiikkaa.

Aineistosta nousi esiin muutokseen liittyviä diskursseja, joita ovat nykytilan kritiikki ja muutoksen mahdollistama tulevaisuus. Nykytilan kritiikki muutosdiskurssina sisältää normien purkamisen muutoksen mahdollistajana, muutoksen syrjiviin rakenteisiin liittyen sekä turvallisuuden ja hyvinvoinnin diskurssit muutoksessa. Muutoksen mahdollistama tulevaisuusdiskurssi puolestaan esittelee toivotunlaista maailmaa ja esittää myös huolestuttavia ilmiöitä kuten äärioikeistolaisuus ja ilmastonmuutos, joihin tulee puuttua, jotta hyvä tulevaisuus on mahdollinen.

6 Retoriset keinot

Tässä luvussa esitellään, millaisia retorisia keinoja aineistosta löytyi. Tulokset ovat jaettu sellaisiin keinoihin, jotka liittyvät väitteen esittäjään, ja sellaisiin, jotka liittyvät esitettyyn asiaan. Aineistossa esiintyi enemmän esitettyyn argumenttiin liittyviä keinoja kuin esittäjään liittyviä keinoja. Eniten käytetty keino oli kategorisointi. Retorisilla keinoilla pääasiassa korostettiin intersektionaalista lähestymistapaa. Kiinnostavaa on myös se, mitä retorisia keinoja aineistossa ei ole.

6.1 Väitteen esittäjään liittyvät keinot

Seuraavassa esitellään aineistossa esiintyneitä retorisia keinoja, jotka liittyvät väitteen esittäjään. Niitä ovat etäännyttäminen omista intresseistä, puhujakategorioilla oikeuttaminen, liittoutumisasteen säätely sekä konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen. Aineistossa esiintyi näistä keinoista lähinnä konsensuksella tai puhujakategoriolla oikeutusta.

6.1.1 Konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen ja me-puhe

Yleisohjelman tuottamisen prosessissa on puolueen blogikirjoituksen mukaan kuultu puolueen jäseniä, asiantuntijoita ja tutkijoita ja lisäksi tehty yhteistyötä ruotsalaisen feministisen puolueen kanssa (Feministinen puolue 2016b). Tällä tavoin voidaan vedota konsensukseen (jäsenet) sekä asiantuntijan lausuntoon (asiantuntijat, tutkijat, asemansa vakiinnuttanut esikuvapuolue). Myös aineistossa vedotaan jonkin verran asiantuntijuuteen, kuten esimerkiksi 13 tutkimukseen.

- (13) Investoinnit hoivaan ovat kuitenkin tutkimusten mukaan leikkauksia ja taanomaisia rakennusinvestointeja tehokkaampi tie ulos taantumasta.

Toisaalta aineistossa myös kyseenalaistetaan asiantuntijuus ja konsensus, kuten esimerkiksi 14. Tässä tapauksessa yleisen tieteellisen käytännön katsotaan antavan yhteiskunnasta liian yksipuolisen kuvan.

- (14) Taloustieteen ennustemallien pohjoletukset eivät heijasta yhteiskunnan moninaisuutta. Ne ennustavat huonosti talouspoliittisten päätösten vaikutuksia eri ihmisryhmiin ja sukupuolten tasa-arvoon.

Normien ja syrjivien rakenteiden purkaminen (ks. luku 5.1.) on siis merkityksellisempää kuin taloustieteen yleinen käytäntö. Aineistossa tosin muutenkin kritisoidaan vallitsevaa käsitystä taloudesta ja tarjotaan vaihtoehdoksi feminististä talouspolitiikkaa.

Me-retoriikka on tyypillistä poliittiselle suostuttelevalle kielenkäytölle, jossa puhe ”meistä” luo mielikuvan yhtenäisestä joukosta jolla on yhteneväiset intressit. Me-puhetta käytetään aineistossa puhuttaessa puolueesta, kuten esimerkissä 15.

- (15) Haluamme parantaa turvapaikanhakijoiden ja paperittomien asemaa ja tukea tänne tulevia tarjoamalla majoitusta, kielenopetusta, työllistymismahdollisuuksia ja tietoa Suomen yhteiskunnallisista olosuhteista.

Suurin osa aineiston me-puheesta liittyy ”meihin puolueena”. Aineistossa käytetään me-puhetta myös rakentamaan yhteistä inhimillistä kokemusta, kuten esimerkissä 16.

- (16) [Kulttuuri] antaa meille työkaluja kyseenalaistaa, asettua vastarintaan, perustella, kritisoida ja muuttaa yhteiskunnan normeja ja rajoja.

6.1.2 Puhujakategoriolla oikeuttaminen

Aineistossa käytetään muotoilua ”feministinen puolue haluaa, näkee, pitää, rakentaa...”. Tämä rakentaa yhtenäisyyden (edellä) lisäksi uskottavuutta: me olemme virallinen puolue, meillä on instituution suoma selkänaja. Puhujakategoriolla oikeuttaminen liittyy myös aineiston tyyppiin: puolueohjelma on virallinen asiakirja, jonka asema on säädetty laissa. Tämäkin tuo puhujalle uskottavuutta.

6.2 Esitettyyn argumenttiin liittyvät keinot

Seuraavassa esitellään aineistossa esiintyneitä retorisia keinoja, jotka liittyvät esitettyyn argumenttiin. Niitä ovat tosiasiapuhe, kategorisointi, yksityiskohdilla ja narratiiveilla vaikuttaminen, määrällistäminen, metaforat ja ääri-ilmaisut. Aineistossa esiintyi eniten kategorisointia.

6.2.1 Kategorisointi

Aineistossa esiintyy huomattavan paljon kategorisointia. Pääasiassa kategoriat jakautuvat kahteen osaan: syrjittyihin tai marginaalissa oleviin ihmisryhmiin sekä normien mukaisiin ryhmiin. Näitä ryhmiä on koottu taulukkoon 2. Syrjittyjä ovat esimerkiksi naiset, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat, vammaiset, rodullistetut ihmiset, asunnottomat, vanhuksat, yksinhuoltajat, paperittomat sekä kansallisiin vähemmistöihin ja alkuperäiskansoihin kuuluvat henkilöt. Tällä kategorisoinnilla tuodaan syrjittyjä ihmisryhmiä keskiöön ja tehdään eriarvoisuutta näkyväksi; luodaan intersektionaalista lähestymistapaa ihmisryhmiin. Normin mukaisia kategorioita ovat miehet, keski-ikäiset, toimintakykyiset, yksityisautoilijat ja valkoiset ihmiset sekä ydinperhettä edustavat. Aineiston mukaan politiikkaa on jo pitkään tehty normin mukaisissa kategorioissa olevien ryhmien ehdoilla. Esimerkissä 17 tämä tulee hyvin esille.

Taulukko 2. Aineistossa esiintyneitä intersektionaalisuutta ilmentäviä kategorioita.

	Syrjityt ja marginalisoidut	Normin mukaiset
Sukupuoli	Naiset Sukupuolivähemmistöt Intersukupuoliset Transsukupuoliset	Miehet
Seksuaalinen suuntaus	Seksuaalivähemmistöt Naisparit	Heteroseksuaalit
Etnisyys, kansallisuus, ”rotu”, uskonto	Rodullistetut Saamelaiset Romanit Juutalaiset Muslimit Alkuperäiskansat Kansalliset vähemmistöt	Valkoinen, länsimainen normi
Toimintakyky	Vammaiset Aistivammaiset Fyysisesti vammaiset Eri tavoin toimintakykyiset Liikuntarajoitteiset Psyykkisesti sairastuneet	Työkykyiset Toimintakykyiset
Ikä	Lapset Nuoret Vanhukset Ikääntyneet	Keski-ikäiset
Taloudellinen tilanne	Köyhät Vähävaraiset Pienituloiset	
Asuminen	Yksinasuvat Asunnottomat	
Perhemuoto	Eroperheet Apilaperheet Yksinhuoltajat Yhden vanhemman perheet Adoptioperheet Sateenkaariperheet	Heteroseksuaalinen ydinperhe
Työ	Työttömät Työhön opiskelevat Työt päättäneet	Työtä tekevät
Liikkumismuoto	Jalankulkijat Pyöräilijät Lastenrattaita kuljettavat Pyörätuolilla liikkuvat	Yksityisautoilijat
Muut	Maahanmuuttajat Pakolaiset Paperittomat Siirtolaiset Vangit Ihmiskaupan uhrin	

- (17) Kaupunkisuunnittelussa, liikenteessä ja asuinrakentamisessa ovat kuitenkin usein olleet etusijalla toimintakykyiset, miehet, yksityisautoilijat ja ydinperheet. Feministinen näkökulma yhdyskuntarakenteeseen edellyttää yhdyskuntasuunnittelua, joka ottaa huomioon asukkaiden erilaiset tarpeet. Se tarkoittaa esimerkiksi vammaisten henkilöiden, yksinhuoltajien, vanhusten, lasten ja nuorten, maahanmuuttajien, asunnottomien, paperittomien ja muiden vähemmistöasemassa olevien ryhmien tarpeiden tasavertaista huomioimista asumisessa, palveluissa, liikenteessä ja kaupungissa liikuttaessa.

Toisaalta jossain tilanteissa myös esimerkiksi miehet kategorisoidaan heikossa asemassa oleviksi, kuten asepalveluksen ja siitä kieltäytymisen suhteen. Tämä on hyvä esimerkki intersektionaalisuudesta, eli siitä että etuoikeudet risteävät ja ovat tilannesidonnaisia. Kategorisointi aineistossa kiinnittää huomion sellaisiin asioihin ja ominaisuuksiin, joihin välttämättä muuten ei tulisi kiinnitettyä huomiota. Yleensä kategorioilla rakennetaan normeja, mutta tässä tapauksessa niitä puretaan.

Aineistossa kategorisoidaan ihmisiä myös ammattiryhmittäin. Ensinnäkin on sellaisia ammattiryhmiä, joiden toimeentulo tulee turvata (esimerkiksi taiteilijat ja tutkijat). Sitteen on sellaisia ammattiryhmiä, joita tulee kouluttaa yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvissä asioissa, kuten terveys- ja kasvatustalouden ammattilaiset ja poliisit.

6.2.2 Tosiasia- ja välttämättömyyspuhe

Välttämättömyyskielen- ja retoriikan avulla todellisuutta kuvataan sellaisena, jossa poliittisia vaihtoehtoja ei ole. Ikävät asiat esitetään tosiasioina, joille ei voi mitään; ne on vain hyväksyttävä. Tällöin toimijuus, aktiivinen rooli ja vastuu ikään kuin siirtyvät, ja vedotaan vaikkapa talouden lainalaisuuksiin. Päätöksenteon tärkein motivaatio tulee tällöin talouden sanelemasta välttämättömyydestä. Talous on sillä tavalla määräävää, rajoittavaa ja primaaria, että vastaukseksi saa vain yhden mahdollisen toimintatavan ja rationaalisen näkökulman. Tätä kutsutaan myös vaihtoehdottomuuspuheeksi. Talous ei

asetta politiikalle reunaehtoja, vaan mahdollisia vaikuttimia rajataan. Näin talouden lainalaisuuksista saattaakin tulla jopa toimijoita, joiden liikkeisiin ihmiset mukautuvat. (Jokinen 1999, s. 140-141, Pekonen 1991, s. 80-82) Tillin (2019) mukaan välttämättömyyspuhe, joka perustuu talouteen, on ollut tyyppillistä erityisesti uusliberalistisen depoliti-sointi-politiikan yhteydessä.

Motiivina välttämättömyyspuheessa on tulla mahdollisimman universaaliksi poliittisessa ympäristössä, puhutella kaikkia, sillä talouden katsotaan olevan kaikille tärkeä asia. Yhteisymmärrys, joka perustuu välttämättömyyteen, onkin ekonomistinen eikä poliittinen. Välttämättömyyspuheella pyritään myös sulkemaan muita toimijoita ulkopuolelle kehys-tämällä heidät epärealistisiksi; tämä logiikan mukaan heitä ei tarvitse ottaa vakavasti. (Jokinen 1999, s. 140–141, Pekonen 1991, s. 80–82)

Tällainen tosiasia- tai vaihtoehdottomuuspuhe saa moraaliset pohdinnat vaikuttamaan naurettavilta (Jokinen 1999, s. 141). Sen vuoksi onkin merkittävää, että aineistossa ei ole havaittavissa tällaista tosiasiapuhetta, jota poliittisilla areenoilla on totuttu kuulemaan. Feministinen puolue ottaa tässä riskin tulla sivuutetuksi talouteen vetoavan välttämät-tömyyspuheen varjolla.

- (18) Muutoksen on ulotuttava myös siihen, kuinka ajattelemme taloutta: jatkuvan kasvun sijaan tavoitteena tulee olla ympäristön ja kansalaisten hyvinvointi.

Esimerkissä 18 on nähtävillä, kuinka aineistossa haastetaan monin paikoin vallalla oleva talouspuhe suhteessa ilmastonmuutoksen torjuntaan. Talous voi siis jopa kärsiä, kunhan ihmiset voivat hyvin ja ympäristön tila tokenee. Tämä on hyvin epätyypillistä poliittisessä kontekstissa. Esimerkissä 19 alleviivataan tätä pesäeroa.

- (19) Poliitiikka suosii perinteisesti talousnäkökulmaa muiden politiikan osa-alueiden kustannuksella. Hyvinvointia synnyttävät ja ylläpitävät kuitenkin myös koulutus, ympäristö, perhe, hoiva, terveys, kulttuuri ja asuminen.

Vaihtoehdottomuuspuheen sijaan retorisen keinon voisi nimetä vaihtoehtopuheeksi, sillä normeja kritisoidaan ja vaihtoehdot esitetään nimenomaan mahdollisina. Feministisessä politiikassa talous nähdään siis hyvinvoinnin välineenä, mutta sillä ei ole sellaista itseisarvoa kuin joissain muissa poliittisissa ajattelutavoissa.

6.2.3 Yksityiskohdat ja narratiivit

Yksityiskohtien avulla sekä tarinallistamalla tehdään puhutusta vakuuttavampaa. Aineistossa esitetään vallitsevia normeja myös narratiivien kautta, kuten esimerkissä 20.

- (20) Hyvinvointipolitiikkaa on perinteisesti ohjannut ajatus perheestä yhteiskunnan perusyksikkönä. Tämä perhe on usein kuviteltu valkoiseksi ja täysin työkykyiseksi. Perheen vanhemmat elävät heterosuhteessa ja heillä on tietty määrä lapsia. Tämä ei kuitenkaan vastaa yhteiskunnan todellisuutta, jossa ihmiset ovat keskenään hyvin erilaisia ja muodostavat hyvin monenlaisia perheitä tai eivät elä perheessä ollenkaan.

Tämäkin retorinen keino liittyy muutosdiskurssiin, jossa normeja purkamalla voisimme elää yhdenvertaisemmassa yhteiskunnassa eikä mikään ryhmä jäisi näkymättömäksi (ks. luku 5.1.1).

6.2.4 Määrällistäminen ja ääri-ilmaisujen käyttö

Määrällistäminen eli kvantifioiminen voi olla joko numeerista tai sanallista. Aineistossa on havaittavissa molempia. Prosenttimäärillä kvantifioiminen on aineistossa melko yleistä. Sillä tavalla asialle annetaan painoarvoa tai merkitystä, kuten esimerkissä 21, tai asetetaan esimerkiksi poliittisia tavoitteita: jotakin asiaa esimerkiksi tulee laskea tiettyyn prosenttiin tiettyyn aikaan mennessä.

- (21) Äärimmäisessä köyhyydessä elävistä ihmisistä 70 prosenttia on naisia. Länsimaat ovat tuottaneet 80 prosenttia historiallisista hiilidioksidipäästöistä, mutta ilmastonmuutos ja sitä seuraava ilmastopakolaisuus koskettavat ankarimmin köyhiä, naisia ja alkuperäiskansoja.

Ääri-ilmaisut voivat olla joko määrällisiä tai muunlaisia. Aineistossa on jonkin verran molempiin kategorioihin sopivia ilmaisuja: esimerkiksi sanat ”kaikki” ja ”jokainen” on aineistossa erittäin yleisiä: kaikilla ihmisillä, kaikissa elämäntilanteissa, kaikkia varten, jokaisen ihmisoikeudet, jokaiselle lapselle. Tämäkin korostaa yhdenvertaisuutta ja intersektionaalisuutta.

6.3 Muita keinoja

Seuraavassa esitellään aineistossa esiintyneitä muita retorisia keinoja. Muita retorisia keinoja ovat listaukset, kontrastiparien käyttö, havainnollistavat esimerkit ja rinnastukset, toisto ja tautologia sekä oletettuun vasta-argumenttiin varautuminen.

Aineistossa toistuu listaaminen sekä kategorisointi; syrjityt tai vähemmistöihin kuuluvat ihmisryhmät esitetään listana kerran toisensa jälkeen, kuten esimerkissä 22. Listaukset vaihtelevat kontekstista riippuen. Tämä on yksi tapa, jolla nuo ryhmät tuodaan keskiöön.

- (22) Tämä ei kuitenkaan voi toteutua niin kauan kuin osaa ihmisistä syrjitään heidän sukupuolensa tai sukupuoleettomuutensa, seksuaalisen suuntautumisen, ihonväriin tai etnisyyteen liittyvien käsitysten, toimintakyvyn, luokan, uskonnon tai vakaumuksen, sukupuolen ilmaisun, iän tai kansalaisuuden vuoksi.

Kontrastiparit ovat pääasiassa sellaisia, joilla asetetaan vastakkain marginalisoidut ryhmät ja normien mukaiset ryhmät, kuten esimerkissä 23.

- (23) Feministinen näkökulma politiikkaan haastaa sukupuoleen, seksuaalisuuteen, ihonväriin ja etnisyyteen perustuvat valtarakenteet, jotka johtavat etuoikeuksien jakamiseen yksille ja niiden rajoittamiseen toisilta.

Kuten aiemmin on tullut ilmi, intersektionaalisuutta on kritisoitu käsitteenä sen hankaluudesta. Siksi sitä pitää havainnollistaa, kuten esimerkissä 24.

- (24) Syrjintä on usein moniperustaista. Esimerkiksi rodullistetut naiset kokevat paitsi sukupuolestaan myös ihonväristään johtuvaa syrjintää. Näin sukupuolijärjestys ja rasistiset rakenteet vahvistavat ja ylläpitävät toisiaan

Aineistossa ei juurikaan varauduta vasta-argumenttiin. Voisi ajatella, että ainakin eräs melko helppo vasta-argumentti voisi olla esimerkiksi ”millä tämä kaikki rahoitetaan?”, eli talouteen perustuva tosiasiapuhe ja siihen vastaaminen.

Aineistossa esitetään, että monen asian tulisi olla maksuton (kuten päivähoidon, koulutuksen, ehkäisyn alle 25-vuotiaille ja kuntoutuspsykoterapian alle 29-vuotiaille) ja että yhteiskunnassamme tulisi olla käytössä ”feministinen perustulo” ja esimerkiksi lapsilisiä, opintotukia ja omaishoitajien palkkioita tulisi nostaa. Tutkimus- ja kehitysmäärärahat tulisi nostaa neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta, kehitysyhteistyön 1:n prosenttiin, ja taiteen ja kulttuurin osuus yhteen prosenttiin valtion talousarvion kokonaismenoista. Toisaalta esimerkiksi terveydenhuollosta poistettaisiin asiakasmaksut.

Suurimmassa osassa näistä esimerkeistä ei mainita lainkaan sitä, että miten kustannukset olisivat katettavissa. Muutamassa kyllä; esimerkiksi perhevapaaudistuksessa tämä tapahtuisi sairausvakuutusmaksujen korotuksilla sekä vanhempainvapaan ajalta kertyvän lomaoikeuden poistamisella. Myös verotusta kiristettäisiin, esimerkiksi asetettaisiin uusi lentovero, palautettaisiin varallisuusvero sekä kiristettäisiin pääomatuloveron progressiota. Todennäköisesti moni asia kustannettaisiin veronkiristyksillä, mutta sillä ei välttämättä saa kovin suurta kannatusta suuren yleisön joukossa. Oma ensisijainen yleisö, eli potentiaalinen äänestäjäkunta tosin varmaan ymmärtää tämän eikä pidä verojen keroittamista lähtökohtaisesti huonona asiana.

6.4 Yhteenveto

Vaikka puolueohjelmia ei voi ajatella erityisen värikkäinä teksteinä, niiden tarkoitus on kuitenkin vaikuttaa yleisöön. Aineistosta löytyi siis monenlaisia retorisia keinoja, joista merkittävin oli kategorisointi. Merkittävää oli myös se, että talouteen perustuva tosiasia- tai välttämättömyyspuhe puuttui aineistosta kokonaan, vaikka se on erittäin tavanomaista poliittiselle retoriikalle. Sen sijaan aineistossa ilmeni retorinen keino, jonka voisi nimetä vaihtoehtopuheeksi. Talous ei ole keskeinen tavoite, vaan se nähdään vain työkaluna, jonka avulla mahdollistetaan hyvinvointi.

Toinen tyypillinen vaikuttamisen keino, joka puuttui aineistosta, oli oletettuun vasta-argumenttiin vastaaminen. Oletettu vasta-argumentti olisi todennäköisesti nimenomaan talouteen perustuva tosiasiapuhetta, sillä aineistossa moneen asiaan luvataan lisää rahaa, mutta kovin selkeästi ei kerrota, miten nämä asiat rahoitettaisiin. Feministinen puolue ottaa tässä riskin tulla sivuutetuksi talouteen vetoavan tosiasiapuheen varjolla.

Aineistossa ilmeni enemmän esitettyyn argumenttiin liittyviä keinoja kuin väitteen esittäjään liittyviä keinoja. Lähes kaikkia retorisia keinoja käytettiin korostamaan intersektionaalista lähestymistapaa.

7 Päätäntö

Intersektionaalinen feminismi on noussut politiikassa vuonna 2020 Marinin hallituksen myötä marginaalista valtavirtaan. Onko Feministinen puolue ollut tekemässä tätä muutosta? Uudet puolueet syntyvät aina johonkin tarpeeseen, täyttämään jonkinlaista tyhjiötä ja ne kertovat aina ajastaan jotain. Siksi on tärkeää tutkia feministiseen politiikkaan keskittynyttä uutta puoluetta. Millaisia diskursseja puolueen poliittista ohjelmista voi havaita ja millaisin retorisin keinoin tämä puolue pyrkii vakuuttamaan yleisönsä?

Aineistosta nousi vahvimpana esiin muutosdiskurssit. Poliitiikkaa on tehty tiettyjen normien pohjalta; muutosta yhdenvertaisuuden eteen on tapahtunut mutta ei tarpeeksi. Yhteiskuntamme ei ole yhdenvertainen. Jos politiikkaa tehtäisiin eri tavalla kuin tähän asti on tehty, mahdollinen tulevaisuuden yhteiskuntamme olisi syrjimätön, turvallinen ja hyvinvoiva. Aineistossa esiintyi vahvaa normikritiikkiä sekä nykyisten, syrjivien rakenteiden kritiikkiä. Tavoitteena on siis normikriittinen politiikka ja syrjivien rakenteiden tunnistaminen ja purkaminen.

Retoriikassa nojataan vahvasti marginalisoitujen ryhmien keskiöön tuomiseen. Aineistossa eniten käytetty retorinen keino olikin erityisesti mainittujen ryhmien kautta tapahtuva kategorisointi. Merkittävä huomio oli se, että tavanomaisesti poliittisessa retorikassa yleisesti käytössä oleva talouteen perustuva tosiasiapuhe puuttui kokonaan. Tällä tavalla puolue saattaa tulla sivuutetuksi, sillä talouden realiteetteihin vetoamalla vaihtoehdot voidaan asettaa merkityksettömiksi ja jopa naurunalaisiksi. Tosiasiapuheen sijaan aineistossa ilmeni siis uudenlaista ”vaihtoehtopuhetta”. Talous ei ole keskeinen tavoite, vaan se nähdään hyvinvoinnin mahdollistavana työkaluna. Toinen tyypillinen vaikuttamisen keino, joka puuttui aineistosta, oli oletettuun vasta-argumenttiin vastaaminen. Oletettu vasta-argumenttikin liittyisi talouteen, sillä aineistossa moneen asiaan luvataan lisää rahaa, mutta kovin selkeästi ei kerrota, miten nämä asiat rahoitettaisiin.

Tasa-arvon edistyminen ei ole lineaarista eikä se tapahdu itsekseen. Välillä kehityksessä tapahtuu harppauksia ja toisinaan taantumusta. Kaikissa historian merkittävässä tasa-arvo-oikeuksien läpimurroissa on vaadittu, taisteltu ja jopa rikottu lakia. Juha Sipilän hallituksen vuoden 2015 hallitusohjelmassa todettiin yksinkertaisesti, että ”naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia.” (Valtioneuvoston kanslia 2015). Olisi tietysti mukavaa ja helppoa, jos tämä olisi totta. Kuitenkin jos ajatellaan tasa-arvon olevan jo valmis, asian voi tietyllä tavalla unohtaa ja ohittaa. Tällöin syntyy oivallinen maaperä tasa-arvotaantumukselle. Jos päämääränä on aidosti tasa-arvoinen ja yhdenvertainen yhteiskunta, tulee olla valmis näkemään yhä olemassa olevia kipukohtia siitä huolimatta, että moni asia on edistynyt ja hyvin.

Vaikka Feministisen puolueen kannatus on yhä marginaalista, sen perustamisen jälkeen intersektionaalinen feminismi ja sen vastavoimana antifeminismi ovat ilmestyneet myös muiden puolueiden repertuaariin. Puolueen perustaminen on mahdollisesti ainakin yksi syy sille, miksi feminismi on valtavirtaistunut suomalaisessa politiikassa. ”Kun Suomeen valittiin ensimmäistä kertaa hallitus, jonka ministereissä on useita feministejä, olimme mukana tekemässä sitä muutosta”, sanoi Feministisen puolueen puheenjohtaja Katju Aro linjapuheessaan elokuussa 2019 (Aro, 2019). Tämä on myös linjassa aiemman tutkimuksen kanssa (ks. Cowell-Myers 2016), jossa naisasia- tai feministiset puolueet eivät välttämättä olleet pitkäikäisiä tai saaneet laajaa kannatusta, mutta onnistuivat nostamaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja suurempienkin puolueiden agendoille niille tärkeitä asioita.

Moni asia, joita Feministinen puolue ajaa, on tapahtunut tai tapahtumassa. Subjektii-
nen päivähoito-oikeus palautui. Perhevapaa uudistus on tapahtumassa, vaikkakin lie-
vempänä kuin Feministisen puolueen esitys. Raiskauslainsäädäntöä muutetaan suostu-
musperusteiseksi, tämä on kirjattu hallitusohjelmaan. Paraikaa etenee OmaTahto2020-
kansalaisaloite, jonka tarkoituksena on päivittää aborttilaki. Kansalaisaloite sai yli 50 000
kannatusilmoitusta alle kuukaudessa.

Puolueohjelmat ovat kiinnostavia tutkimuskohteita: ne ovat politiikan tekoja ja niiden asema on määritelty laissa. Niillä määritellään puolueen identiteettiä, ja ne kirjoitetaan sekä omille kannattajille että muille. Ne ovat sidottuja aikaan ja kontekstiin, ja täten kertovat aina ajastaan. Yleisösuhte on merkittävä, vaikkakaan ei ehkä niin ilmiselvä kuin joissain muissa teksteissä, vaikkapa poliittisissa puheissa.

Puolueelle ja sen kannatuksen nousemiselle haasteita voi tuoda esimerkiksi se, että feminismi voi tarkoittaa monille ihmisille eri asiaa, kuin miten puolue sen määrittelee. Sana on hyvin latautunut, ja voi olla joillekin ihmisille liikaa. Puolueella on myös melko radikaaleja ajatuksia esimerkiksi talouden suhteen. Ensi vuonna, vuonna 2021, pidetään seuraavat kuntavaalit, ja viimeistään seuraavissa eduskuntavaaleissa puolueen pitäisi itse päästä marginaalista pois, jotta se saisi edustajansa läpi. Onkin kiinnostavaa nähdä, mihin suuntaan puolueen kannatus tulevaisuudessa etenee.

Lähteet

- Aarnio, E. (1995). Välttämättömyyksistä suomalaisissa puolueohjelmissa. "...Jokaisen suomalaisen tulee...". Teoksessa E. Aarnio & J. Kanerva (toim.), *Puolueohjelmatautkimuksen nykysuunnat* (s. 98–109). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Aarnio, E. (1998). *Päämäärät liikkeessä. Puolueohjelmien muuttuvat merkitykset Suomessa 1950-luvulta 1990-luvulle* [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Aarnio, E. & Pekonen K. (1999). *Changing Conceptions of Party Programmes in Finland*. Finnish Yearbook of Political Thought, 3 (1), 178–205. doi: <http://doi.org/10.7227/R.3.1.10>
- Abdulkarim, M. & Talvitie E. (2018). *Noin 10 myyttiä feminismistä*. Tallinna: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Aro, K. (2019, 24. elokuuta). "*Me muutamme mahdollisen rajoja*" – linjapuheeni puoluekokouksessa 2019. Noudettu 2020-10-21 osoitteesta <https://www.katjuaro.fi/blogi/2019/8/24/me-muutamme-mahdollisen-rajoja-linjapuheeni-puoluekokouksessa-2019>
- Berger, M. T. & Guidroz K. (toim.). (2010). *Intersectional Approach. Transforming the Academy through Race, Class, and Gender*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press.
- Billig, M. (1987 & 1996). *Arguing and thinking. A rhetorical approach to social psychology*. (Ensimmäinen ja toinen painos). Cambridge: Cambridge University Press.

- Björk, A., Paavola J-M. & Vainio A. (2018). *Sukupuolten tasa-arvon toteutumisen eduskuntatyössä. Kysely- ja haastattelututkimus 2018*. Eduskunnan kanslian julkaisu 1/2018.
- Borg, O. (1995). Ohjelmatutkimuksen ja ohjelmakirjoituksen perinteestä ja muutoksesta. Teoksessa Aarnio, E. & Kanerva J. (toim.), *Puolueohjelmatutkimuksen nykysuunnat* (s. 4–23). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Borg, O. (1964). *Suomen puolueideologiat. Periaateohjelmien sisältöanalyttinen vertailu sekä katsaus niiden historialliseen taustaan ja syntyprosessiin*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Borg, O. (1965). *Suomen puolueet ja puolueohjelmat 1880–1964*. Porvoo: WSOY.
- Carasthesis, A. (2014). The Concept of Intersectionality in Feminist Theory. *Philosophy Compass*, 9, 304–314. doi:10.1111/phc3.12129
- Chamberlain, P. (2016). Affective temporality. Towards a fourth wave. *Gender and Education*, 28:3, 458–464. doi: 10.1080/09540253.2016.1169249.
- Cho, S. Crenshaw, K. W. & McCall, L. (2013). Toward a Field of Intersectionality Studies: Theory, Applications, and Praxis. *Signs*, 38(4), 785–810. doi:10.1086/669608
- Cowell-Meyers, K. (2016). Women's Political Parties in Europe. *Politics & Gender*, 12(1), 1–27. doi:10.1017/S1743923X15000586
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299. doi:10.2307/1229039

Dunmire, P. L. (2005). Preempting the future: rhetoric and ideology of the future in political discourse. *Discourse & Society*, 16(4), 481–513. <https://doi.org/10.1177/0957926505053052>

Eduskunta (2016). *Naisten äänioikeus 110 vuotta -tietopaketti*. Noudettu 2018-10-31 osoitteesta <https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/yhteiskunta/historia/naisten-aanioikeus-110-vuotta/Sivut/default.aspx>

Eskola, M. (2020, 24. syyskuuta). Intersektionaalinen feminismi kumentaa – tutkija: "Käsitteen ymmärtämisestä vielä matkaa käytännön toteutukseen". *Apu*. Noudettu 2020-09-26 osoitteesta <https://www.apu.fi/artikkelit/intersektionaalinen-feminismi-kumentaa-tutkija-kasitteen-ymmartamisesta-viela-matkaa-kaytannon-toteutukseen>

Fagerholm, A. (2016). Ideology: A proposal for a conceptual typology. *Social Science Information*, 55(2), 137–160. <https://doi.org/10.1177/0539018416629229>

Feministinen puolue (2016a). Feministisen puolueen yleisohjelma. Noudettu 2018-10-31 osoitteesta https://static1.squarespace.com/static/5752c3e57c65e467139063f0/t/584fe6a49de4bbb88e8e34f9/1481631397690/FP_yleisohjelma.pdf

Feministinen puolue (2016b, 13. joulukuuta). Tässä uusi ohjelmamme! [Blogi]. Noudettu 2020-09-05 osoitteesta <https://www.feministinenpuolue.fi/blogi/13/12/2016/feministisen-puolueen-yleisohjelma-on-julkaistu>

Feministinen puolue (2017a). Feministinen puolue. Noudettu 2017-10-30 osoitteesta <http://www.feministinenpuolue.fi/>

Feministinen puolue (2017b). Feministinen puolue rekisteröitiin: etsii ehdokkaita kunta-vaaleihin. Noudettu 2017-10-30 osoitteesta <http://www.feministinenpuolue.fi/blogi/11/1/2017/feministinen-puolue-rekisteritiin-etsii-ehdokkaita-kunta-vaaleihin>

Feministinen puolue (2017c). Poliittiset ohjelmamme. Noudettu 2017-10-30 osoitteesta <http://www.feministinenpuolue.fi/poliittiset-ohjelmamme/>

Feministinen puolue (2017d). Kaikkien kaupunki. Feministisen puolueen kuntavaaliohjelma. Noudettu 2018-10-31 osoitteesta https://static1.squarespace.com/static/5752c3e57c65e467139063f0/t/58b4845a1b631b2e9cf56605/1488225389112/FP_kuntavaaliohjelma.pdf

Feministinen puolue (2019a). 100 aloitetta yhdenvertaisuudesta. Feministisen puolueen eduskuntavaaliohjelma 2019. Noudettu 2020-03-28 osoitteesta https://static1.squarespace.com/static/5752c3e57c65e467139063f0/t/5c7311b44e17b6627abe647b/1551045046897/fp_eduskuntavaaliohjelma_2019.pdf

Feministinen puolue (2019b). Siltoja, ei muureja. Feministisen puolueen eurovaaliohjelma 2019. Noudettu 2020-03-23 osoitteesta: <https://static1.squarespace.com/static/5752c3e57c65e467139063f0/t/5cd1b5e2a4222ffc7200d4b1/1557247458599/FP+eurovaaliohjelma+2019.pdf>

Feministinen puolue (2019c, 28. maaliskuuta). Kysymyksiä ja vastauksia vaaliliitosta Helsingissä. Noudettu 2020-09-26 osoitteesta <https://www.feministinenpuolue.fi/blogi/28/3/2019/kysymyksi-ja-vastauksia-vaaliliitosta-helsingiss>

- Frilander, A., Seuri, V. & Vihavainen, S. (2017, 9. huhtikuuta). Feministiselle puolueelle valtuustopaikka Helsingissä – ”Feministinen läpimurto!” huudettiin pinkeissä valvoisissa. *Helsingin Sanomat*. Noudettu 2018-08-12 osoitteesta <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005163762.html>
- Gilbert, N. & Mulkay, M. (1984). *Opening Pandora's Box. A Sociological Analysis of Scientists' Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.2307/2070471.
- Gill, A. M. & Whedbee, K. (1997). Rhetoric. Teoksessa: T. A. van Dijk (toim.), *Discourse as structure and process. Discourse studies. A multidisciplinary introduction. Vol. 1.* (s. 157–184). Lontoo: SAGE Publications Ltd. doi: 10.4135/9781446221884.n6
- Granat, A. (2020). *Feministisen talouden teorian ajatukset ja niiden vertailu Feministisen puolueen, SDP:n ja Vihreän liiton ohjelmassa*. [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo. Noudettu 2020-10-12 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/120900/GranatAnni.pdf>
- Hamilton, M. B. (1987). The elements of the concept of ideology. *Political Studies* 35(1): 18–38.
- Holli, A. M. (1991). Nainen ’ongelmana’ puolueohjelmissa: muistiinpanoja puolueohjelmien ongelmapiirteiden tarkastelun ylittämiseksi. Teoksessa: J. Kanerva (toim.), *Suomalaisten puolueohjelmien retoriikasta* (s. 22–41). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Holly, W. (1989). Credibility and political language. Teoksessa: R. Wodak (toim.), *Language, Power and Ideology. Studies in political discourse* (s. 115–35). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

- Inter-Parliamentary Union IPU (2019). *Women in parliament in 2018: The year in review*.
Noudettu 2020-09-24 osoitteesta <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2019-03/women-in-parliament-in-2018-year-in-review>
- Isaksson, A., Börjesson, E., Gunn, M., Andersson, C., & Ehrnberger, K. (2017). Norm Critical Design and Ethnography: Possibilities, Objectives and Stakeholders. *Sociological Research Online*, 22(4), 232–252.
<https://doi.org/10.1177/1360780417743168>
- Jessee, S. A. (2012). *Ideology and Spatial Voting in American Elections*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jokinen, A. (1999) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen: *Diskurssianalyysi liikkeessä* (s. 126–159). Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A. (2016). Vakuuttavan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen: *Diskurssianalyysi — Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö* (s. 273–299). Tampere: Vastapaino,
- Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (1999). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, K. & Suoninen, E. (1999). Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen: *Diskurssianalyysi liikkeessä* (s. 233–252). Tampere: Vastapaino

- Juusola, A. (2020, 16. kesäkuuta). Perussuomalaiset suhtautuu epäilevästi feminismiin – Puheenjohtaja Halla-ahon mukaan aate lietsoo "sotaa sukupuolten välille". *Yle.fi*. Noudettu 2020-10-17 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11403277>
- Kakkuri-Knuuttila, M-L. (2015). Retoriikka. Teoksessa: M-L. Kakkuri-Knuuttila (toim.), *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* (s. 233–272. Gaudeamus.
- Karkulehto, S., Saresma, T., Harjunen, H. & Kantola, J. (2012). Intersektionaalisuus metodologiana ja performatiivisen intersektionaalisuuden haasteet. *Naistutkimus* 4/2012, 16-27.
- Karlsson, F. & Wiberg, M. (2010). Puolueilla on eroja! Periaateohjelma-analyysi. *Politiikka* 52:1, s. 54–66.
- Kantola, J. (2019). Women’s Organizations of Political Parties. Formal Possibilities, Informal Challenges and Discursive Controversies. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 27:1, 4–21, doi: 10.1080/08038740.2018.1529703
- Kotiranta, S. (2020). *Feministinen puolue vihervasemmiston haastajana –Miten feministisen puolueen käsitykset tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta ja feminismistä eroavat vihervasemmistoblokin puolueiden käsityksistä?* [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Noudettu 2020-10-12 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/120709/KotirantaSanni.pdf>
- Lappalainen, P. (2006) Puolueohjelmien merkitys. Teoksessa J. Paastela & H. Paloheimo (toim.), *Suomen puolueiden periaateohjelmat. Ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua* (s. 259–273). Tampere: Tampereen yliopisto

- Leinonen, N. (2019). *"Ne pitää olla niin kuin vaaliohjelman mukaisia ne vastaukset" – puolueiden eduskuntavaaliehdokkaiden vaalikonevastausten yhtenäisyys* [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Noudettu 2020-09-24 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116442/LeinonenNelli.pdf>
- Leiwo, M. & Pietikäinen S. (1996). Kieli vuorovaikutuksen ja vallan välineenä. Teoksessa K. Palonen & H. Summa, *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat* (s. 85–108). Tampere: Vastapaino.
- Lykke, N. (2010). *Feminist Studies. A Guide to Intersectional Theory, Methodology and Writing*. New York: Routledge Sociology. doi:10.4324/9780203852774
- Mickelsson, R. (2006). Ovatko puolueet samanlaisia periaateohjelmien näkökulmasta katsottuna? Teoksessa J. Paastela & H. Paloheimo, *Suomen puolueiden periaateohjelmat. Ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua* (s. 237–258). Tampereen yliopisto.
- Mickelsson, R. (2015). *Suomen puolueet. Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Tampere: Vastapaino.
- Munro, E. (2013). Feminism. A Fourth Wave? *Political Insight*, 4(2), 22–25. <https://doi.org/10.1111/2041-9066.12021>
- Myerson, R. B. & Weber, R. J. (1993). A theory of voting equilibria. *The American Political Science Review*, 87(1), 102.
- Naisasialiitto Unioni (2018). *Unionin historiaa*. Noudettu 2018-09-15 osoitteesta <http://www.naisunioni.fi/historia/>

- Niemi, M. K., Raunio, T. & Ruostetsaari, I. (2017). Poliittinen järjestelmä muuttuneessa toimintaympäristössä. Teoksessa M. K. Niemi, T. Raunio & I. Ruostetsaari (toim.), *Poliittinen valta Suomessa* (s. 9–30). Tampere: Vastapaino.
- Opp, K-D. (2015). Norms. Teoksessa J. D. Wright, *International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences*, vol. 17 Second edition. (s. 5-10). Oxford: Elsevier. doi: 10.1016/B978-0-08-097086-8.32103-1.
- Osborne, S. (2001). *Feminism*. Harpenden: Pocket Essentials.
- Paastela, J. (2006). Pienpuolueiden ohjelmista. Teoksessa J. Paastela & H. Paloheimo (toim.), *Suomen puolueiden periaateohjelmat. Ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua* (s. 207–213). Tampere: Tampereen yliopisto.
- Paloheimo, H. & Raunio T. (2008). Puolueiden rooli ja tehtävät demokratiassa. Teoksessa H. Paloheimo & T. Raunio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä* (s. 11–26). Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Paloheimo, H. (2008). Ideologiat ja ristiriitailottuvuudet. Teoksessa H. Paloheimo & T. Raunio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä* (s. 27–60). Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Paloheimo, H. (2009). Puoluejärjestelmän lohkeamat ja ristiriitailottuvuudet. Teoksessa R. Mickelsson (toim.), *Puolueiden tulevaisuus*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:6, 15–64. Noudettu 10-10-2020 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76189/puolueiden_tulevaisuus_verkko_293_s.pdf
- Paloheimo, H. & Wiberg, M. (2012). *Politiikan perusteet*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

- Palonen, K. (1997). Puolueohjelmien retorisesta luennasta. Teoksessa K. Palonen, *Kootut retoriikat. Esimerkkejä politiikan luennasta* (s. 21–32). Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.
- Palonen, K. (2012). *Parlamentarismi retorisena politiikkana*. Tampere: Vastapaino.
- Pekonen, K. (1991). *Symbolinen modernissa politiikassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Pekonen, K. (1995). Puolueohjelman idea. Teoksessa E. Aarnio & J. Kanerva (toim.), *Puolueohjelmatutkimuksen nykysuunnat* (s. 24–35). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Perelman, C. (1996). *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.
- Perussuomalaiset (2017). *Arjesta se alkaa - Perussuomalaisten kuntavaaliohjelma 2017*. Noudettu 2020-10-14 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalliset/PS/927>
- Perussuomalaiset naiset ry (2020). *Järjestön periaatteet ja toiminta*. Noudettu 17-10-2020 osoitteesta <https://perusnaiset.perussuomalaiset.fi/arvomaailmamme/>
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pitkänen, W. (1995). Keskustan kaupunkiohjelma. Sulka puoluejohdon hattuun? Teoksessa E. Aarnio & J. Kanerva (toim.), *Puolueohjelmatutkimuksen nykysuunnat* (s. 59–73). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Potter, J., Wetherell, M. & Chitty, A. (1991). Quantification Rhetoric – cancer on Television. *Discourse & Society*. 2, 333–365. 10.1177/0957926591002003005.

Potter, J. (1996). *Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: SAGE Publications Ltd.

Rampton, M. (2008). *Four waves of feminism*. Noudettu 2020-10-12 osoitteesta <https://www.pacificu.edu/magazine/four-waves-feminism>

Saarikoski, A. & Kovero S. (2013). *Älä oletta. Normit nurin! Normikriittinen käsikirja yhdenvertaisuudesta, syrjinnän vastustamisesta ja vapaudesta olla oma itsensä*. Seta-julkaisuja 22. Tallinna: Printon.

Saukkonen, P. (2008). *Johdanto. Suomen poliittinen järjestelmä -verkkokirja*. Noudettu 2020-02-15 osoitteesta <https://blogs.helsinki.fi/vol-spj/puolueet/>

Seppänen, T. (2019, 13. huhtikuuta). 11 uutta ryhmää pyrkii eduskuntaan, mutta vain pari voinee onnistua – Miksi puolueen synnyttäminen on niin vaikeaa? *Yle*. Noudettu 2020-09-28 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10734891>

Sornig, K. (1989). Some remarks on linguistic strategies of persuasion. Teoksessa: R. Wodak (toim.), *Language, Power and Ideology. Studies in political discourse* (s. 95–114). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2020a). *Tasa-arvo: Lainsäädäntö*. Noudettu 2020-02-22 osoitteesta <http://stm.fi/tasa-arvo/lainsaadanto>

Sosiaali- ja terveysministeriö (2020b). *Tasa-arvopolitiikka*. Noudettu 2020-09-12 osoitteesta <https://stm.fi/tasa-arvopolitiikka>

Suomenmaa (2019, 14. marraskuuta). *Perussuomalaiset Nuoret julistautuu antifeministiseksi järjestöksi – "Feminismi on syrjivää"*. Noudettu 2020-09-05 osoitteesta

<https://www.suomenmaa.fi/uutiset/perussuomalaiset-nuoret-julistautuu-anti-feministiseksi-jarjestoksi-feminismi-on-syrjivaa/>

Syrjintä.fi (2020a). *Yhdenvertaisuus*. Noudettu 2020-02-22 osoitteesta <https://www.syrjinta.fi/yhdenvertaisuus>

Syrjintä.fi (2020b). *Valtuutetun tehtävä*. Noudettu 2020-02-22 osoitteesta <https://www.syrjinta.fi/valtuutetun-tehtava>

Tasa-arvo.fi (2020a). *Tasa-arvolaki pähkinänkuoressa*. Noudettu 2020-02-22 osoitteesta <https://www.tasa-arvo.fi/tasa-arvolaki-pahkinankuoressa>

Tasa-arvo.fi (2020b). *Katsaus historiaan*. Noudettu 2020-02-22 osoitteesta <https://www.tasa-arvo.fi/katsaus-historiaan>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL (2020). *Sanasto*. Noudettu 2020-02-22 osoitteesta <https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sanasto>

Tilli, J. (2019). Tekosyiden aika on ohi! Sipilän ja Rinteen hallitusohjelmapuheet vertailussa. *Politiikasta*, 10.10.2019. Noudettu 2020-10-17 osoitteesta <https://politiikasta.fi/tekosyiden-aika-on-ohi-sipilan-ja-rinteenhallitusohjelmapuheet-vertailussa/>

Häkkinen, T. (2018). Feministinen ulkopoliitikka ja Suomi. *The Ulkopolitist*. Noudettu 2019-09-05 osoitteesta <https://www.ulkopolitist.fi/2018/01/24/feministinen-ulkopoliitikka-ja-suomi/>

The New York Times (2019, 5. syyskuuta). Who's Actually Electable in 2020? *The Daily* [podcast]. Noudettu 2020-09-26 osoitteesta <https://www.nytimes.com/2019/11/05/podcasts/the-daily/whos-ahead-2020.html>

- Tikkala, H. (2019). Pienpuolueiden yhteenliittymä haastaa eduskuntapuolueet Helsingissä – ”Näyttää, että saamme yhden ehdokkaan eduskuntaan”. *Yle*. Noudettu 2020-09-20 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10583919>
- Valtioneuvoston kanslia (2015). *Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma*. Hallituksen julkaisusarja 10/2015.
- Valtioneuvoston kanslia (2020). *Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020–2023*. Noudettu 2020-09-12 osoitteesta https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/20825107/Valtioneuvoston_periaatet%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s_hallituksen_tasa-arvo-ohjelma_2020-2023+.pdf
- Van Eemeren, F. H., Jackson, S., & Jacobs, S. (2011). Argumentation. Teoksessa T. A. Van Dijk (toim.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (s. 85–106). SAGE Publications Ltd.
- Vasemmistoliitto (1998). HYVÄ NAISSUOMI! Naispoliittinen asiakirja. Noudettu 2020-10-11 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/798>
- Vihreä liitto rp (2017). *Yhdessä rakennamme paremman huomisen. Vihreiden kuntavaaliohjelma 2017*. Noudettu 2019-10-30 osoitteesta <https://www.vihreat.fi/vaaliohjelma2017>
- Välimäki, M. (2019). *Politiikkaa kansainvälisten, kansallisten ja ideologisten reunaehtojen puitteissa: Suomalaiset puolueet ja maahanmuutto 1973–2015* [Väitöskirja, Turun yliopisto]. Turku: Painosalama Oy.
- Yle (2017). *Kuntavaalit 2017. Feministinen puolue*. Noudettu 2020-09-26 osoitteesta <https://vaalit.yle.fi/tulospalvelu/kv2017/puolueet/36>

Yle (2019a). *Eduskuntavaalit 2019 tulospalvelu. Feministinen puolue*. Noudettu 2020-03-12 osoitteesta <https://vaalit.yle.fi/ev2019/fi/parties/36>

Yle (2019b). *Eurovaalit 2019 tulospalvelu. Feministinen puolue*. Noudettu 2020-09-26 osoitteesta <https://vaalit.yle.fi/epv2019/fi/parties/36>

Yuval-Davis, N. (2006). Intersectionality and Feminist Politics. *European Journal of Womens Studies*. 13., 193-209. doi:10.1177/1350506806065752

Zachorowska-Mazurkiewicz, A. (2016). Gender, unpaid labour and economics. *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia oeconomica*, 6 (326), 121-132. doi:10.18778/0208-6018.326.08